

Vlaams
Parlement

vergadering **C258**
zittingsjaar 2019-2020

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Energie

van 8 juli 2020

(Wegens de coronamaatregelen werd deze vergadering via videoconferentie georganiseerd.)

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de opmaak van het Windplan 2025 en de evaluatie van de vergunningsbevoegdheid voor windturbines – 2909 (2019-2020)	5
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het advies van de advocaat-generaal van het Europees Hof van Justitie over de windturbine­regelgeving – 2798 (2019-2020)	
VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de rechtspraak over de wettigheid van de Vlaamse normen voor windturbines – 2815 (2019-2020)	
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de gevolgen van een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie voor het Vlaamse regelgevende kader voor windturbines – 2954 (2019-2020)	
VRAAG OM UITLEG van Mercedes Van Volcem aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de vernietiging van het Vlaams regelgevend kader voor windturbines – 2994 (2019-2020)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de uitspraak van het Europees Hof van Justitie over windturbines in Vlaanderen – 3010 (2019-2020)	8
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de interfederale impactevaluatie biobrandstoffen – 2698 (2019-2020)	19
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het VREG-rapport over warmtenetten – 2703 (2019-2020)	21
VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de aanpassing voor zorgwoningen in het Energiedecreet – 2787 (2019-2020)	25
VRAAG OM UITLEG van Bruno Tobback aan Zuhhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de raadpleging van Belgische omwonenden bij de mogelijke levensduurverlenging van de kerncentrale in het Nederlandse Borssele – 2811 (2019-2020)	27

VRAAG OM UITLEG van Bruno Tobback aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de overdreven Vlaamse overheidssteun aan de energie-intensieve industrie – 2737 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verduurzaming van de energie-intensieve basisindustrie – 2749 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Chris Steenwegen aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het gebrek aan effectiviteit van de klimaatsteun aan industriële bedrijven – 2818 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de steunmaatregelen van de Vlaamse overheid voor de intensieve industrie – 2849 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de steun voor de energie-intensieve industrie – 2870 (2019-2020)

30

VRAAG OM UITLEG van Jo Brouns aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de oproep van de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaamse noodkoopfonds – 2821 (2019-2020)

51

VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de opmaak van het Windplan 2025 en de evaluatie van de vergunningsbevoegdheid voor windturbines – 2909 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauter

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): De Vlaamse Regering heeft de ambitie om het geïnstalleerde vermogen onshore windenergie te verhogen tot 2,5 gigawatt tegen 2030. De lokale besturen zullen een cruciale rol spelen in het behalen van deze doelstelling. Het is positief dat de minister zich in de beleidsnota Energie voorneemt om een nauwe samenwerking met de lokale besturen op te zetten, om zo van onderuit het draagvlak voor windturbines te vergroten en hun engagementen, bijvoorbeeld vanuit het Burgemeestersconvenant, in te bouwen. Dit en andere bijkomende maatregelen moeten verder worden uitgewerkt in het Windplan 2025, met doorkijk richting 2030. Minister, u wilt de concrete invulling van uw windplan 2025 eind dit jaar klaar hebben.

Tegelijk zal volgens de beleidsnota Omgeving in 2020 gestart worden met een globale evaluatie van de werking van het Omgevingsvergunningsdecreet en zult u de vergunningsbevoegdheid voor windturbines in het voorjaar van 2021 evalueren. Gezien die verscheidene plannen en doelstellingen heb ik een aantal vragen.

Kunt u de timing voor de opmaak van het Windplan 2025 verder toelichten? Hoe zal de opmaak van het Windplan 2025, die eind 2020 geagendeerd staat, gebeuren, rekening houdend met de evaluatie van de vergunningsbevoegdheid voor windturbines die in het voorjaar van 2021 zal plaatsvinden? Kan het plan gezien worden als een voorafname of zal het plan een update krijgen na de evaluatie van de vergunningsbevoegdheid? Hoe betreft u de relevante actoren bij de opmaak van het Windplan 2025 en de evaluatie van de bestaande regelgeving? Hoe ziet u een optimale bevoegdheidsverdeling bij vergunningsverlening voor windturbines? Hoe zult u het lokale draagvlak van windturbineprojecten verder verbeteren?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: De ambitie van de Vlaamse Regering is groot als het gaat over windenergie. Dat wil ook zeggen dat wij tegen eind dit jaar een goed windplan 2025 moeten hebben, waarbij een gunstig kader wordt gecreëerd samen met een actieplan voor de uitbouw van de windenergie in Vlaanderen. Samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus en actoren is cruciaal om deze doelstellingen te bereiken.

De stakeholders werden begin dit jaar via de Stroomgroep Hernieuwbare Energie betrokken. Deze stroomgroep bundelt alle relevante actoren. In een workshop in kleine groepen konden alle stakeholders concrete acties voorstellen. Nu verwerken we dit geheel in een ontwerp. Vervolgens komt er tegen eind dit jaar een voorstel van Windplan 2025 met een doorkijk naar 2030. Voor alle duidelijkheid: het windplan is een rollend actieplan. Dat betekent dat er steeds acties aan kunnen worden toegevoegd.

Zoals u terecht opmerkt, is draagvlakvorming een van de belangrijkste elementen voor windturbineprojecten. Als we de doelstellingen willen realiseren, zal iedereen aan dezelfde kar moeten trekken. Cruciaal daarbij zijn de lokale besturen. Ik stel vast dat dit niet altijd evident is. Persoonlijk denk ik dat dit niet opgelost kan worden enkel door de beslissingsbevoegdheid over omgevingsvergunningen voor windturbines bij de gemeenten te leggen.

Zoals ik aangeef in mijn beleidsnota, start ik dit najaar een globale evaluatie van de werking van het Omgevingsvergunningsdecreet. In die evaluatie zal vooral worden onderzocht of de doelstellingen en de vooropgestelde winsten van de unieke omgevingsvergunning gerealiseerd zijn. Daarbij zal uiteraard ook gekeken worden of het systeem van verschillende vergunningverlenende overheden bijdraagt aan een snellere, robuustere en meer kwalitatieve vergunningverlening. In de huidige regeling is het bijvoorbeeld zo dat de deputatie beslist over projecten op de provinciale lijst en de eerste klasse bedrijven. Maar de deputatie beslist ook als het bijvoorbeeld gaat over een kleine wijziging van ramen bij UZ Gent. Hier kun je je vragen over stellen.

Concreet wat windturbineprojecten betreft, stel ik vast dat over sommige windturbineprojecten vandaag wordt beslist door de deputaties en over andere door Vlaanderen. Er wordt enkel gekeken naar het aantal turbines in de aanvraag, maar bijvoorbeeld niet naar hoeveel windturbines in de omgeving al aanwezig zijn. Men kan zo'n project opsplitsen, waardoor de vergunning op een ander niveau wordt beslist. Men kan zich de vraag stellen of dit wel in het algemeen belang is.

We zullen zien of deze elementen ook naar boven komen uit de evaluatie. Na afloop van de evaluatie zullen de aanbevelingen zich vertalen in ontwerpen van regelgeving om het huidig regelgevend kader bij te sturen. Dat kan nog leiden tot wijzigingen aan de vergunningsbevoegdheid over windturbineprojecten, maar ik wil hier niet op vooruit lopen.

Ik wil voorts nagaan hoe ik het lokale draagvlak van windturbineprojecten kan verbeteren. Dit draagvlak dient niet alleen verder uitgebouwd en verstevigd te worden bij onze burgers. Daar zien we steeds opnieuw in enquêtes van de Vlaamse overheid dat er in Vlaanderen al een stevig draagvlak aanwezig is. Ook veel burgemeesters hebben een burgemeestersconvenant ondertekend. Ik verneem dat ze daar ten volle voor willen gaan. Ik verwacht dan ook een engagement. Ik vind het onze taak, maar ook die van de burgemeesters, om in overleg te gaan en om de voordelen van windenergie uit te leggen.

Zowel het verstevigen en uitbreiden van het algemeen draagvlak als de aandacht voor het lokale draagvlak voor concrete nieuwe projecten kan verschillende initiatieven omvatten. Die worden binnen het windplan onderzocht. Ik denk aan sensibiliseringsacties en gecoördineerde informatieverstrekking helemaal aan het begin van het proces en niet op het einde ervan. De mensen die in de buurt wonen, mogen niet de indruk krijgen dat het project van bovenuit wordt opgelegd. Als ze pas op het einde van het proces worden ingelicht, krijgen ze die indruk. Dan is er ook geen wisselwerking meer mogelijk tussen de bewoners en de investeerders. Die procedure moet grondig worden herbekeken.

Het louter verleggen van de beslissingsbevoegdheid voor aanvragen voor windturbines naar de gemeenten lijkt mij onvoldoende. Er zal immers altijd een beroepsmogelijkheid zijn bij de deputatie en bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Minister, u hebt duidelijk een punt waar u de nadruk legt op sensibilisering bij het begin van projecten. Ik sta er ook achter dat de u de partners betreft bij het opstellen van het windplan. Begrijp ik het goed, dat wat de bevoegdheid betreft, eerst de evaluatie wordt afgewacht? U stelt zelf heel duidelijk dat u niet vindt dat het opgelost is door de bevoegdheid alleen bij de gemeenten te leggen. Maar zou het al een de oplossing zijn door de gemeenten bij die bevoegdheid te betrekken?

De gegevens van die evaluatie zijn inderdaad belangrijk vooraleer besluiten kunnen worden getrokken. Ik begrijp wel dat het windplan een rollend actieplan

is, maar de bevoegdheden kan men niet zomaar van de ene dag op de andere verleggen. Ik zal het verder opvolgen en ik ben benieuwd naar de resultaten.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Er is inderdaad een heel groot draagvlak bij de burgers, de burgemeesters enzovoort als het gaat om de burgemeestersconvenanten. Ik denk dat 90 procent van de Vlaamse gemeenten die convenanten hebben afgesloten. Maar zoals ik ook al vroeger heb gezegd, in de vorige zittingsperiode, zijn het eigenlijk lege dozen. Met andere woorden: ja, er is een groot draagvlak maar er is geen interactie geweest tussen de lokale overheden en de burgers. Voor windmolens is dat draagvlak er niet.

We kunnen erover discussiëren waar de bevoegdheid moet komen te liggen, maar er staat ook iets in het regeerakkoord. Tinne Rombouts zou er blijkbaar heel tevreden over zijn dat dat niet opnieuw bij de gemeentes wordt geplaatst. Nu is de situatie zo dat projectontwikkelaars zich afvragen waarom ze naar de gemeente zouden stappen, aangezien die toch maar een advies geeft. Die gaan meteen lobbyen op het niveau waar wél moet worden beslist: de provincie en Vlaanderen. Die slaan de gemeentes over. Ze doen niet eens de inspanning om met de bevolking op een deftige manier te gaan spreken. Ik word vaak gecontacteerd door actiegroepen. De ene is al heftiger dan de andere. Als ik over de niet-heftige spreek, dan moet ik gewoon vaststellen dat de desinformatie die de burgers krijgen, gewoon schrijnend is. Het is gewoon schrijnend hoe de burgers worden behandeld door die projectontwikkelaars. Zolang men dat niet oplost, of het niet op andere vlakken oplost qua ondersteuning en omkadering, zal dat draagvlak bij burgers voor windmolens blijven ontbreken.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Het zijn allemaal zinvolle bedenkingen. Het is zinvolle input. Ik denk echter dat het misschien verstandig is om de evaluatie af te wachten. Ik denk dat er gewoon veel meer moet gebeuren dan zomaar zeggen dat de gemeentes vanaf nu beslissen. Ik ben ook bevoegd voor de energie. Ik moet er dus ook voor zorgen dat we onze doelstellingen inzake hernieuwbare energie ook halen. Als we niet werken op diverse fronten aan dat draagvlak en alleen zeggen dat de burgemeesters beslissen, dan ben ik wat bang dat er de komende jaren weinig windmolens zullen worden gezet. Als burgemeester sta je immers heel dicht bij die actiecomités en buurtcomités. Dan wordt het wel heel moeilijk om knopen door te hakken. Ik zie dat ook gewoon in de praktijk in dossiers die ook hier voorliggen. Er moet gewoon worden gewerkt aan een draagvlak. Als we beslissen dit aan de burgemeesters te geven en de burgemeesters beslissen vanaf het moment dat er een actiecomité is, dat er geen windmolen komt, dan houd ik mijn hart vast. Dat is mijn vrees. Daarom wil ik de evaluatie afwachten en op diverse fronten werken. Als we de bezorgdheden van de burgers au sérieux nemen – en daar blijf ik wel bij –, dan denk ik dat we hen echt wel moeten gaan betrekken in het begin van het proces, en niet op het einde, want dat is vaak de frustratie bij heel wat burgers.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Minister, dank u wel, nogmaals, voor uw duidelijke signaal. Collega Gryffroy, u probeert me woorden in de mond te leggen. Ik heb duidelijk heel oprecht gevraagd naar de evaluatie en de gegevens daarvan. Ik had de bedenking of dat inderdaad een voordeel zou zijn als we over bevoegdheidsherverdelingen zouden spreken. Minister, ik ben heel blij dat u dat ten gronde wilt onderzoeken. Ik wil daar geen voorafnames op doen, wat de collega blijkbaar wel doet.

Er werd gezegd dat projectontwikkelaars vooraf duidelijk iedereen moeten sensibiliseren. Ze moeten inderdaad ook de gemeenten sensibiliseren. De gemeente is

een van uw partners als u op haar gebied komt. Dat geldt trouwens niet alleen voor de vergunningen. Er zijn toch wel nog andere zaken die ook moeten worden geregeld bij projecten. Het is dus belangrijk dat projectontwikkelaars zeer goed beseffen dat ze ook de gemeenten als partner moeten beschouwen en hen dus vooraf in het project moeten betrekken. Soms wordt het inderdaad als een knelpunt ervaren dat zij dat niet voldoende doen. Het is onze plicht om heel duidelijk het signaal te geven dat dat natuurlijk wél noodzakelijk is. Als een bevoegdheidsverdeling hierin een voordeel kan zijn, dan valt dat zeker mee te nemen. Minister, daarom was ik ook heel blij met uw duidelijke antwoord dat eerst alle zaken zonder vooroordelen zullen worden onderzocht, en dat we dan in alle wijsheid een goede beslissing kunnen nemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het advies van de advocaat-generaal van het Europees Hof van Justitie over de windturbine regelgeving
– 2798 (2019-2020)**

**VRAAG OM UITLEG van Tinne Rombouts aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de rechtspraak over de wettigheid van de Vlaamse normen voor windturbines
– 2815 (2019-2020)**

**VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de gevolgen van een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie voor het Vlaamse regelgevende kader voor windturbines
– 2954 (2019-2020)**

**VRAAG OM UITLEG van Mercedes Van Volcem aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de vernietiging van het Vlaams regelgevend kader voor windturbines
– 2994 (2019-2020)**

**VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de uitspraak van het Europees Hof van Justitie over windturbines in Vlaanderen
– 3010 (2019-2020)**

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauwer

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): We gaan verder met de windturbines. Het Europees Hof heeft zich uitgesproken over de vraag of de Vlaamse normen voor windturbines onwettig zijn. Wat blijkt? Ze zijn onwettig. De aanleiding daarvoor was een prejudiciële vraag gesteld aan het Europees Hof door de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Deze normen werden blijkbaar in Vlaanderen nooit onderzocht via een voorafgaandelijk milieueffectenrapport. Het is dus allesbehalve zeker dat de Vlaamse milieuregelgeving voor het inplanten van windturbines veilig is voor dieren, voor de natuur maar vooral voor mensen.

We wisten dat dit eraan zat te komen. De advocaat-generaal van het Europees Hof had reeds een advies gegeven waarin werd gesteld dat de regelgeving onwettig is vanwege het gebrek aan "een voorafgaande strategische milieubeoordeling". Minister, u liet reeds weten dat er "verschillende scenario's en oplossingen" zouden

klaarliggen. Het hoeft echter geen betoog dat verschillende vergunningen voor windturbines allicht in het gedrang komen door dit arrest van het Europees Hof dat, nogmaals, zegt dat de Vlaamse milieuregels voor windturbines onwettig zijn.

Daarom heb ik de volgende vragen, minister.

Bent u van oordeel dat de Vlaamse wetgeving onwettig is vanwege het gebrek aan een voorafgaand milieueffectenrapport? Met andere woorden: volgt u het Europees Hof in dit arrest?

Was u op de hoogte van de mogelijke onwettigheid van de Vlaamse normen inzake windturbines? Indien ja, waarom hebt u niet vroeger stappen genomen om aan die onwettigheid tegemoet te komen?

Wat houden de "verschillende scenario's en oplossingen" in die u reeds naar voren hebt geschoven?

Wat zijn volgens u de gevolgen van dit negatieve arrest voor de reeds lopende vergunningsaanvragen voor windturbines?

Heeft een negatief arrest een impact op uw beleid inzake de inplanting van windturbines op land en de doelstellingen om tegen 2030 2,5 gigawatt aan onshore windenergie te genereren?

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Collega's, collega Van Rooy heeft zonet al een duidelijke kadering gegeven. Het gaat over dezelfde prejudiciële vraag van de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Er is een uitspraak gedaan die gevolgen zal hebben voor de vergunningsprocedures voor windmolens. Daarom had ik u daarover graag een aantal vragen gesteld, minister. Ik ga niet verder in op die uitslag en dergelijke, want u kent die ongetwijfeld en de collega verwees er al naar.

Minister, hoe interpreteert u de draagwijdte van dit arrest?

Welke concrete gevolgen heeft dit arrest op lopende en toekomstige vergunningsdossiers voor windturbines in Vlaanderen?

Welke remediërende stappen zult u zetten om de normen rond slagschaduw, veiligheid en geluidshinder te conformeren aan het Europees recht? Dienen de normen, opgenomen in het Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning (VLAREM), op zich ook geactualiseerd te worden? Hoe ziet u dit?

Is er nood aan een overgangsregeling om de normen voor windturbines te conformeren aan het Europees recht?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Er was al een precedent. In 2016 heeft het Europees Hof van Justitie geoordeeld dat de Waalse regels omtrent windturbines onder de Europese richtlijn van het plan-MER (milieu-effectenrapport) vallen in het zogenaamde arrest-D'Oultremont. Een aantal jaren later velde het Europees Hof voor Justitie een gelijkaardig arrest voor Vlaanderen, zoals de collega's al zegden. Meer nog, het hof geeft ook aan dat een ministeriële omzendbrief die de wetgeving inzake windturbines regelt, onder de toepassing van de plan-MER-richtlijn kan vallen.

Wat misschien cruciaal is, is dat het hof wil voorkomen dat een overheid de verplichting om de gevolgen te onderzoeken omzeilt door alle normen om te brengen in omzendbrief. Dat stelt zich heel duidelijk. Vervolgens zegt het hof dat

het de beslissing of die specifieke omzendbrief onder de verplichtingen van de plan-MER-richtlijn valt, overlaat aan de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

Door dit arrest wordt de Vlaamse Regering verplicht om een milieueffectrapport op te maken voor het regelgevend kader voor windturbines, waarbij de milieugevolgen voor mens en milieu moeten worden onderzocht. Die procedure kan, als we niet opletten, heel lang duren, zelfs meerdere jaren.

Minister, zoals de collega's aangaven, komt dit arrest niet geheel onverwacht. In 2016 was er immers al het arrest-D'Oultremont in Wallonië. Had u niet kunnen voorzien dat er een gelijkaardig arrest zou komen? Wat zult u nu doen?

Wat betekent dit arrest voor de lopende procedures voor windturbines?

De voorzitter: Mijnheer Danen, we horen u niet meer. Ik geef het woord aan collega Van Volcem, dan kunt u straks hernemen.

Mevrouw Van Volcem heeft het woord.

Mercedes Van Volcem (Open Vld): Ik zal de inleiding niet herhalen, want de situatie is vier keer geschetst. Het is een belangrijke uitspraak geweest, ook voor het beleid in Vlaanderen.

Minister, wat zijn de gevolgen voor de bestaande, reeds vergunde windturbines? Wat zijn daarnaast de implicaties voor de lopende en de toekomstige dossiers?

Hoe verzorgt u de communicatie met de ondernemers en de lokale besturen, waar er nu ook procedures hangende zijn?

Bent u reeds aan de slag om nieuwe wetgeving te ontwerpen, die wél zal functioneren voor de huidige generatie grote windmolens?

Welke impact heeft dit arrest op andere stukken van de Vlaamse regelgeving die nog nooit aan een plan-MER werden ontworpen?

Wordt er momenteel bekeken welke impact dit arrest mogelijk kan hebben op het behalen van onze klimaatdoelstellingen?

De voorzitter: Collega Danen is opnieuw beschikbaar. Ik laat hem hernemen.

De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Mijn excuses, ik was even weggevallen. Ik herneem.

Wat zijn de gevolgen voor bestaande windturbines indien uit de milieueffectenbeoordeling zou blijken dat de huidige normen onvoldoende rekening hielden met de volksgezondheid?

Wat betekent dit arrest voor de Vlaamse winddoelstellingen?

Dit arrest had enkel betrekking op windturbines, maar in principe kan een gelijkaardig arrest worden geveld over andere VLAREM-normen waarvan de milieueffecten nooit werden afgetoetst via een plan-MER. Ik verwijs bijvoorbeeld naar de vraag die ik gisteren stelde, rond de afvalcentrales. Zal dit arrest gevolgen hebben voor de andere VLAREM-normeringen? Hoe wilt u voorkomen dat ook andere vergunningen worden verleend op basis van een onwettig toetsingskader?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De situatie is inderdaad al duidelijk geschetst.

Het Europees Hof van Justitie oordeelde vorige week dat Vlaanderen moet onderzoeken of de regels rond slagschaduw, veiligheid en geluidshinder wel scherp genoeg zijn. Deze uitspraak komt er nadat een aantal omwonenden naar de Raad voor Vergunningsbetwistingen stapten tegen een vergunning voor vijf windturbines langs de E40 in Nevele.

Het hof oordeelt dat de Vlaamse milieuregels in VLAREM II in strijd zijn met de Europese richtlijn, en dus onwettig. De normen rond slagschaduw, veiligheid en geluidshinder zijn immers niet onderzocht met een milieueffectrapport, waardoor het onduidelijk is of ze omwonenden, dieren en natuur wel voldoende beschermen.

We zijn het er allemaal over eens dat het aandeel hernieuwbare energie moet stijgen, en windenergie maakt daar deel van uit. Maar duidelijke regels blijven uiteraard nodig om een stabiel draagvlak te creëren.

Ik heb dus twee vragen. Hoe beoordeelt u deze uitspraak van het Europees Hof van Justitie? Welke gevolgen zult u geven aan deze uitspraak?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Het probleem is juist geschetst door de vraagstellers. Ik denk dat zij allen twee weken geleden hebben kennisgenomen van het arrest. In zijn arrest van 25 juni 2020 oordeelde het Hof van Justitie dat Afdeling 5.20.6, VLAREM II en de Omzendbrief van 2006 een plan of programma in de zin van de Plan-MER-richtlijn uitmaakt en daarom aan een voorafgaande milieueffectbeoordeling had moeten worden onderworpen.

In geen geval was het voorzienbaar dat het Hof van Justitie in die zin zou oordelen. Wij hebben het echt niet zien aankomen. Eerder was door de Nederlandse Raad van State nog geoordeeld dat de Nederlandse normen voor windturbines – die in grote mate vergelijkbaar zijn met de Vlaamse – niet onderworpen hadden moeten worden aan de opmaak van een plan-MER.

Wat is de impact van het arrest? De Raad voor Vergunningsbetwistingen zal deze onwettigheid moeten vaststellen. Dat betekent dat vergunningen voor windturbines zullen worden vernietigd of buiten toepassing worden gelaten. Het arrest van 25 juni 2020 heeft dan ook verstrekkende gevolgen, en dit voor verschillende hypothesen. Ik som ze even op.

Voor een windturbineproject met een definitieve vergunning dat in exploitatie is, bestaat de mogelijkheid tot stillegging van de exploitatie in het kader van een milieustakingsvordering. Voor een windturbineproject met definitieve vergunning, maar waarbij nog geen aanvang is genomen met de bouw en exploitatie, is er de mogelijkheid tot stillegging van de start van de exploitatie of van de bouw in het kader van een milieustakingsvordering. Die vordering moet er dan wel zijn. Voor een windturbineproject waarvan de vergunningen voor de administratieve of burgerlijke rechtbank worden betwist, is er een risico op vernietiging van de vergunning of de onwettigverklaring van de vergunning.

Voor een windturbineproject waarvan de administratieve vergunningsprocedure nog niet is afgerond, is er een risico op weigering van de vergunning wegens onwettigheid van de VLAREM II-normen. Voor toekomstige windturbineprojecten bestaat het risico op onvergundbaarheid wegens onwettigheid van de VLAREM II-normen. Het risico bestaat dus dat bestaande operationele windturbines moeten worden stilgelegd en dat er geen vergunningen voor nieuwe windturbines meer kunnen worden afgeleverd. Het spreekt voor zich dat doelstellingen voor hernieuwbare energie – ook door Europa opgelegd – hierdoor ernstig in gevaar worden gebracht. Daarnaast komt mogelijk ook de energiebevoorrading in het gedrang.

U begrijpt dat dit een zeer problematische situatie is en hoewel ik niet verantwoordelijk ben voor de manier waarop in het verleden werd omgegaan met vergunningen voor windturbines, voel ik me wél verantwoordelijk om samen met dit Vlaams Parlement te zoeken naar een juridisch zo robuust mogelijke oplossing.

Het Hof van Justitie verplicht ons om voor de sectorale normen van windturbines een milieueffectenbeoordeling op te maken. Er wordt geschat dat de opmaak van een plan-MER minstens twee jaar in beslag zal nemen, op grond waarvan nieuwe normen kunnen worden vastgesteld. Dat betekent dat in de periode van drie jaar nog maar zeer moeilijk rechtszekere vergunningen kunnen worden afgeleverd. De rechtszekerheid van bestaande windturbines is ook allerminst verzekerd.

Ik heb grondig onderzocht welke oplossing we kunnen bieden voor al deze problemen en onzekerheden. Wij hebben daarover hard nagedacht met mensen van mijn kabinet en de administratie.

De enige manier om hier een structurele oplossing aan te bieden is een beperkte decretale validatie van de sectorale normen. Met een decreet kunnen de sectorale normen sinds hun inwerkingtreding geldig worden verklaard, en dit nog voor een termijn van drie jaar. Dit zou betekenen dat voor een komende periode van drie jaar nog windturbines zouden kunnen worden vergund op grond van het huidige kader. Tegelijk kan ook worden gestart met de opmaak van een milieueffectenbeoordeling voor de opmaak van nieuwe normen. Deze normen zouden dan in werking moeten treden binnen een termijn van drie jaar.

Volgens mijn onderzoek beantwoordt de piste van een decretale validatie aan alle wettelijke vereisten. Vooreerst is er sprake van uitzonderlijke omstandigheden. De handhaving van de onwettige VLAREM II-normen kan immers niet bij wijze van algemene beschikking door een rechter worden bevolen, nu de onwettigheid het gevolg is van een evolutie in de rechtspraak en de onwettigheid grote rechtsonzekerheid creëert voor bestaande windturbines. Ten tweede maken de doelstellingen over hernieuwbare energie en elektriciteitsbevoorrading dwingende redenen uit die de instandhouding van de normen kunnen verantwoorden.

Ten derde leidt de onwettigheid van de VLAREM II-normen tot een voor het milieu nadeliger rechtvacuüm. Het normenkader voor windturbines valt weg en alle bestaande, operationele windturbines kunnen met milieustakingsvorderingen worden stilgelegd. Ten vierde betreft de periode van validatie, drie jaar, een periode die absoluut noodzakelijk is om te remediëren aan de onwettigheid. Binnen deze termijn kan een plan-MER worden opgemaakt en kunnen nieuwe normen worden vastgesteld.

Gelet op een noodzakelijk en spoedig antwoord vanuit het beleid op het arrest van 25 juni om onze hernieuwbare energiedoelstellingen en de rechtszekerheid niet in het gedrang te brengen, wil ik het voorstel doen aan de leden van deze commissie om in samenwerking met mijn kabinet een decreet op te stellen en in te dienen waarbij de sectorale normen voor de windturbines kunnen worden gevalideerd. Dit kan al vanaf deze week. Die oplossing is immers juridisch door verschillende instanties gecheckt. Tegelijk start ik onmiddellijk met de opmaak van een plan-MER, waarna de Vlaamse Regering kan overgaan tot het vaststellen van nieuwe normen voor windturbines.

Op die manier kunnen wij tegemoetkomen aan het arrest en de rechtszekerheid herstellen.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, het is kras dat ik van u hoor dat u dit niet had kunnen voorzien. Dit was te voorzien. Zoals u weet, zijn wij

tegenstanders van de Europese Unie en zeker ook van dat Europees Hof van Justitie. Maar ik moet helaas vaststellen dat in dit geval dat Europees Hof meer feeling heeft met wat de Vlaming, de gewone burger, de wijkbewoners willen, meer dan u, minister. Laat ons niet vergeten dat het Europees Hof met dit arrest de buurtbewoners heeft gevolgd, en de talloze actiegroepen die het helemaal niet zien zitten dat zij dergelijke windturbines vlakbij krijgen. Ik vind dat uw antwoord getuigt van wereldvreemdheid. Ik ga dus absoluut niet akkoord met de juridische hocuspocus die wordt bovengehaald om dat arrest toch te omzeilen en om die windturbines alsnog door de strot van die buurtbewoners te rammen.

Bij de vorige vraag van mevrouw Rombouts heb ik enkele interessante dingen horen zeggen, onder meer door de heer Gryffroy, over het gebrek aan draagvlak bij de bevolking. Hij heeft gezegd dat het onzin is dat er een groot draagvlak zou zijn. De actiegroepen worden op een schrijnende manier behandeld. Ik kan het daarmee niet eens zijn. Maar doen of dat dit allemaal te maken heeft met een gebrekkige informatie, is de waarheid geweld aan doen. Dat getuigt ook van minachting voor die buurtbewoners en actiegroepen. Zij hebben zich vaak veel beter verdiept in de problematiek van de windturbines dan ik hier hoor bij de minister en bij de Vlaamse Regering.

Ik kan dus alleen maar betreuren dat u dat arrest van het Europees Hof niet gewoon volgt en niet beslist te stoppen met het inplanten van die windturbines in dit zeer dichtbevolkte Vlaanderen. Wij zijn sowieso koele minnaars van windturbines. Ik denk dat men daar op land absoluut mee moet ophouden. Mensen willen dat niet. Los van de overlast die er is qua geluid en qua slagschaduw, is het ook gewoon een vorm van landschapsvervuiling. Minister Demir, ook u bent natuurminnend. U pakt graag uit met het planten van bomen en bossen. Daar passen windturbines helemaal niet bij, want overal waar die turbines komen, kunt u ook geen natuur of bomen aanplanten.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Minister, dank u wel voor uw antwoord. Ik denk dat duidelijk mag zijn dat deze kwestie wel degelijk een impact heeft op de hele vergunningsprocedure en op alle projecten die momenteel op de planning staan.

Collega's, ik was een beetje verbouwereerd door de tussenkomst van mijn voorganger, die windmolens eigenlijk met alle zonden van de wereld overlaadt. Dat is overdreven. Het is weliswaar terecht dat goed wordt afgewogen waar welke projecten mogelijk zijn, maar het is ook zeer terecht dat ook windmolens een onderdeel uitmaken van de duurzame energievoorziening die we willen krijgen. Men moet dus bekijken, als projecten eenmaal op een goede locatie staan, hoe ze op een zo vlot, goed en robuust mogelijke manier kunnen worden vergund.

Viel qua regelgeving niet alles te voorspellen? Bij eender welke juridische uitspraak is er altijd een mogelijkheid in de ene of in de andere richting. Het is dus wijs om je stellingname ook daadwerkelijk te verdedigen. Ik ga ervan uit dat die ook is gebaseerd op regelgeving. Het is ons recht om die wetgeving te verdedigen, maar als het anders uitdraait, dan moeten we bekijken op welke manier er een oplossing kan worden geboden. Het is terecht dat wordt nagekeken of er rekening is gehouden met alle pro's en contra's, met de effecten op de omgeving, op het milieu. Minister, u stelt voor om in dezen naar een decretale oplossing te gaan. We zijn benieuwd naar de voorstellen op dat vlak, en op dat moment zullen we dan ook verder kunnen discussiëren, maar ik denk dat het belangrijk is om zo snel mogelijk rechtszekerheid te bieden, zodat iedereen weet waar hij aan toe is en op welke manier we onze doelstellingen qua hernieuwbare energie kunnen waarmaken, mét inspraak en rekening houdend met de pro's en contra's.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, zoals u zegt, u bent niet verantwoordelijk voor het verleden, maar wel voor de toekomst. Ik vraag me echter af waarom een vorige regering, waarin u ook zat, dit niet had kunnen voorzien, want in Wallonië had men een gelijkaardig arrest, dat verregaande gevolgen heeft voor de windmolens. Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel proberen we samen dat draagvlak onderuit te halen. Voor alle duidelijkheid, daar ben ik geen voorstander van. Ofwel proberen we samen aan dat draagvlak te bouwen. Ik moet ook zeggen dat ook een aantal burgemeesters in dezen een heel rare rol spelen. Ik sta alleszins aan de kant van diegenen die een draagvlak willen bouwen. Dat wil niet zeggen dat er zomaar overal windmolens kunnen worden geplaatst, maar op heel wat plekken in Vlaanderen is er nog plaats voor windmolens, zeker naast zogenaamde 'lijnen': auto-snelwegen, kanalen en dergelijke meer.

Nogmaals, we zullen zien wat de toekomst geeft. U zei op voorhand dat u een aantal oplossingen in de mouw hebt. U hebt gezegd wat een oplossing zou kunnen zijn. We zullen zien of dat inderdaad kan werken en juridisch robuust is. Ik wil dat ook wel nakijken, en als dat zo is, dan wil ik daaraan meewerken.

U hebt echter niet geantwoord op mijn laatste vraag. Dit arrest kan verregaande gevolgen hebben voor andere VLAREM-normen waarvan de milieueffecten nooit werden afgetoetst. Bent u daarop voorbereid? Zult u andere studies bestellen of andere zaken doen om te voorkomen dat ook bij andere vergunningen die werden verstrekt op basis van dit toetsingskader, dit de facto onvergund zou zijn? Dat zou toch wel bijzonder verregaande gevolgen hebben.

Voor alle duidelijkheid: in sommige gevallen zal ik er blij om zijn, maar in de meeste gevallen niet, natuurlijk. Het geeft een juridisch kader dat voor heel veel onzekerheid zorgt, en dat kunnen we in Vlaanderen wel missen als kiespijn.

Zal dit arrest gevolgen hebben voor de andere VLAREM-normeringen? Zo ja, wat gaat u doen om dat te voorkomen of daar het hoofd aan te bieden?

De voorzitter: Mevrouw Van Volcem heeft het woord.

Mercedes Van Volcem (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Het is belangrijk dat we opnieuw rechtszekerheid krijgen, zowel voor de bestaande turbines als voor de mensen met een exploitatie. Via een stakingsvordering kan dit worden stilgelegd. De stakingsvordering kan door elke burger worden ingediend. Het is wel geen gemakkelijke procedure, maar dat kan dus enorme financiële gevolgen hebben voor de bestaande projecten die dachten dat zij over een rechtszekere vergunning beschikten. Ook voor de lopende – zeker als die nieuwe investeerders willen aantrekken – kapitaalintensieve sector die eigenlijk ook een maatschappelijke doelstelling moet helpen realiseren, is het zeer belangrijk dat we zeer spoedig met het parlement samenzitten en een spoeddecreet maken. Dat mag niet snel snel zodat we niet opnieuw nieuwe procedures in de hand werken, maar moet wel een heel degelijk werkstuk zijn dat in de toekomst, in de komende maanden, opnieuw rechtszekerheid kan bieden in een belangrijke economische en milieuvriendelijke sector.

Minister, u sprak van het plan-MER. Dat duurt toch wel een tijdje, dat moet aan openbaar onderzoek worden onderworpen. Welke timing voorziet u daarvoor?

Hebt u al eens nagegaan wat een schadevergoedingsfonds voor de Vlaamse overheid zou kunnen betekenen?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De problematiek moet gesplitst worden in een aantal fases. Eén, de uitspraak van het Europees Hof van Justitie. Dat zegt niets over de

hoogte of strengheid van de norm. Die zegt niet dat men alles moet stilleggen. Die zegt niet dat men er geen meer mag bouwen. Die zegt eigenlijk dat de methodiek die gebruikt is, namelijk een VLAREM-norm plaatsen, niet rechtsgeldig is omdat men niet afgetoetst heeft via een MER. Dat is de uitspraak.

Mijnheer Van Rooy, u bent altijd tegen Europa, en schiet de uitspraken van het Europees Hof altijd af, en nu zegt u dat we naar Europa moeten luisteren en onmiddellijk stoppen. Dat is geen manier van werken, en dat zegt de uitspraak ook niet, dat men moet stoppen. De uitspraak zegt dat er een probleem is met het feit dat de normen opgemaakt zijn en niet afgetoetst met een MER.

Ook voor andere projecten kan de vraag gesteld worden aan het Europees Hof van Justitie. Daar moeten we rekening mee houden, dat is duidelijk.

Er zijn drie fases. Er is het verleden, dat kan perfect worden opgevangen met het voorstel van de minister om het decretaal te verankeren. Dan heb je rechtszekerheid, dan is er geen discussie over het verleden. Die windmolens blijven staan en blijven draaien. Dan is er de vraag: hoe doen we dat in de toekomst? En hoe doen we dat in de overgangsfase tot de nieuwe normen zijn vastgelegd met een MER? Daarvan zegt de minister heel duidelijk dat de rechtszekerheid blijft doorlopen voor maximum drie jaar. Het verleden heeft zijn rechtszekerheid, de overgangsfase heeft rechtszekerheid en dan moeten we kijken naar de toekomst.

Als ik kijk naar de toekomst heb ik enige bezorgdheid mee te geven. Niet wetende dat een dergelijke uitspraak ging komen, had ik in het begin van het academiejaar, samen met de Universiteit Hasselt de afspraak gemaakt dat bepaalde studenten een eindwerk zouden maken rond een benchmark van de verschillende normen. Dan is de vergelijking gemaakt tussen Vlaanderen, Wallonië, Nederland, Duitsland, Frankrijk en Denemarken.

Als wij kijken naar de normen die zij toepassen en die wij toepassen, dan zijn we bij de strengste voor slagschaduw. Voor de geluidsnormen zitten wij in de goede middenmoot wat toegestane decibels betreft, maar er is een probleem met de methodiek waarmee de geluidsmetingen worden uitgevoerd en berekend. Onze norm is immers van 2006 en is gebaseerd op de technologie van toen of van de periode ervoor. Nu zijn onze windmolens overigens geen 60 of 80 meter hoog maar 220 meter, wat een totaal andere methodiek van meting vergt. Ten slotte is er bij ons geen fysieke minimale afstand opgelegd, wat in alle andere regio's wel het geval is.

Met andere woorden: als we een norm willen die achteraf door het MER-rapport kan gekaderd en goedgekeurd worden, gaan we moeten rekening houden met de nieuwe technologieën bij de windmolens. Daarom zou het heel interessant zijn de studie opgesteld door de Universiteit Hasselt, die ik altijd ter beschikking wil stellen, even ter harte te nemen en misschien nog verder te laten onderzoeken door andere bureaus, zodat we op veilig spelen voor de toekomst. We moeten de normen aanpassen aan de allernieuwste technologie. Ik denk dat als wij daarin slagen, wij ook een groter draagvlak zullen creëren bij de burgers, omdat het, vooral wat geluid betreft, beter zal zijn.

De voorzitter: Ik heb twee bijkomende vragen genoteerd. Wat met de andere VLAREM-normen? En is er een schaderisico voor de overheid? Ik noteer ook het aanbod van de heer Gryffroy om zijn verzamelde wijsheid ter beschikking te stellen.

Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Als ik alle tussenkomsten hoor, denk ik dat wij het allen, behalve dan het Vlaams Belang, eens zijn om een oplossing te zoeken voor de

gevolgen van het arrest van het Hof van Justitie. Wij moeten toch de rechtszekerheid van windturbines vrijwaren en daartoe moeten wij werken aan een correct juridisch kader. Het is geen optie om alles op zijn beloop te laten. Niks doen creëert grote chaos, en dan heb je inderdaad het risico op schadeclaims. En dat is net de reden om die bestaande vergunningen en bestaande windturbines een rechtszekere basis te geven. Vandaar het voorstel om het decretaal te regelen en het voorstel van decreet door parlementsleden te laten indienen. Dat kan in samenwerking met mij. Wij hebben samen met de juristen van de administratie alle juridische argumenten bijeengezocht in de voorbije paar weken. Er is geen andere oplossing dat zich verantwoordelijk op te stellen en aan het probleem een oplossing te bieden.

Voor alle duidelijkheid: het Hof van Justitie zegt niets over de actiecomités en de 'not-in-my-backyard'-reacties. Wat de heer Van Rooy er allemaal bijhaalt, heeft er niets mee te maken. Dat toont nogmaals aan dat hij niet in staat is te besturen.

Nu, het arrest beperkt zich in dit geval tot de normen inzake de windturbines, waaraan ik decretaal tegemoet wil komen. Maar er wordt wel onderzocht in hoeverre het Europese standpunt een impact heeft op onze bestaande regelgeving. Die studie loopt. We gaan zien wat daaruit komt en of we een wetgevend initiatief moeten nemen. Maar dit is nu echt urgent. Ik wil voor de bestaande windturbines en voor de toekomst een rechtszekere positie. Voor alle duidelijkheid: het decreet regelt dat de huidige normen nog drie jaar geldig kunnen blijven, en in die tussentijd, mevrouw Van Volcem, zal het MER-onderzoek lopen en wordt de nieuwe regelgeving uitgewerkt. Op die manier kunnen wij de vereiste rechtszekerheid bieden en een antwoord geven op het arrest van het Hof van Justitie.

Op het verleden ga ik niet in. We kunnen heel lang discussiëren over de verantwoordelijkheden en de mogelijke fouten. Maar dat is verloren energie. Ik heb echt wel veel werk. Ik wil nu gewoon een oplossing, wat ook wel van mij als bevoegd minister wordt verwacht. Ik hoop op de medewerking van parlementsleden om die decretale oplossing eerstdaags te realiseren.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Ik grijp deze commissie aan om uit te pakken met feiten en met de realiteit, en ik zal dat steeds meer doen. Ik wil hier ook verkondigen wat leeft bij de gewone man en vrouw in de straat. Minister, u probeert mij dan telkens weg te zetten als iemand die er van alles bij sleurt. U beledigt mij door te zeggen dat ik niet in staat ben om te besturen. Ik zou toch willen verwijzen naar een van de vele actiegroepen tegen uw windturbines, bijvoorbeeld het Skaldenteam. Dat comité zegt al sinds 2013 dat de VLAREM II-normen nattevingerwerk zijn. U bent nu meer dan een jaar minister van Energie, onder andere windturbines. U holt blindelings mee in het groene verhaal. U krijgt daarvoor ook steeds complimenten van onder meer de heer Danen en ook van de andere partijen die allemaal voorstander zijn van windenergie.

U heeft totaal geen voeling met wat er leeft bij de man in de straat. Hoewel ik zeker geen fan ben van de Europese Unie, stel ik vast dat het Europese Hof van Justitie in dit geval laat zien veel meer voeling te hebben met de bezorgdheden van mensen in gemeenten waar mogelijk windturbines zouden komen. Ik hoef absoluut niet van u te pikken dat u van mij zegt dat ik niet in staat ben te besturen. Uzelf hebt getoond niet in staat te zijn te besturen, want besturen is vooruitzien. Als u die actiegroepen had gevolgd, dan wist u dat dit er zat aan te komen en dan had u er als goede bestuurder op geanticipeerd. Ik zou dat alvast als bestuurder wel doen.

Ik hoor hier nog door andere parlementsleden zoals mevrouw Rombouts zeggen dat ik windmolens zou overladen met alle zonden van de wereld. Mevrouw

Rombouts, ik lees al zolang ik ingenieur ben, over windturbines en lees ik over wat daarvan de impact is op het milieu. Men kan meehollen in het dogmatische klimaatverhaal over CO₂-reductie, maar de impact wat de ontginning van aardmetalen betreft op het milieu, op de natuur, op de dieren is gigantisch en staat niet in verhouding tot de weinige energie die men uiteindelijk maar opwekt met die turbines. Daar zijn hele studies over, waaruit blijkt dat de lasten van windturbines veel groter zijn dan de lusten. Maar heel deze commissie wil daar niet naar luisteren en veegt ook alle besognes van de burgers van tafel.

Ik vind dat zeer zorgwekkend. Als je dan de cijfers ziet: in 2017 kwamen er nog 80 windturbines bij in Vlaanderen, in 2019 waren het er nog slechts 25. Dat toont aan dat er steeds meer problemen zijn met de bouw van windturbines. Zeker in een dichtbevolkt gebied zoals Vlaanderen, wordt voortdurend, ook door politici in deze commissie, gewezen op het tekort aan plaats. Er is dan sprake van de betonstop en de bouwshift. Als het u menens is met de bewaring van de open ruimte, deel die dan veel rationeler in en stop met die in te nemen met die verschrikkelijke betonnen sokkels, met die verschrikkelijke, steeds hoger wordende windmolens, die een vorm van landschapsvervuiling zijn. Ik zal dat hier blijven verkondigen met feiten en vooral met voeling met de man in de straat. Dan mag u mij nog zoveel persoonlijk aanvallen als u dat wilt, minister: dat maakt absoluut geen indruk op mij.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Mijnheer Van Rooy, u verwijst in uw reactie naar mij. U stelt duidelijk dat u geen voorstander bent van windmolens en u beweert dat zij alleen maar negatieve effecten hebben. Omgekeerd beweert u dat de andere leden van de commissie de besognes van de man in de straat niet horen en dat wij helemaal niet zouden weten wat er leeft. U verwijt de minister persoonlijke aanvallen op u, maar u doet dat zelf. De collega's hier weten allemaal heel goed wat de lokale bezorgdheden zijn over de inplantingen van windmolens. Wij zijn daar allemaal al mee geconfronteerd geweest. We moeten heel goed beseffen dat het inderdaad niet evident is om overal zomaar windmolens in te planten. De gesprekken en debatten in de afgelopen jaren in de commissie bewijzen dat.

Het arrest dat wij vandaag bespreken, gaat daar niet over. Het gaat niet over de plaatsing en inplanting van windmolens. Het gaat wel over de wijze waarop heel wat regelgeving tot stand kwam en getoetst werd. We moeten vaststellen dat er gevraagd wordt een extra toetsing te doen. Als overheid moeten wij daar een antwoord op bieden, rekening houdend met de opmerkingen van het arrest. Dat er in het verleden anders geoordeeld werd, was volgens de kennis van dat moment. Zoals ook blijkt in buurlanden, is de regelgeving in evolutie.

Minister, ik heb begrepen dat er voorstellen op tafel liggen en dat we die snel in de commissie gaan behandelen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Over windmolens zal hier vandaag niet het laatste woord gezegd worden. Ik wil toch even verwijzen naar een studie van vorig jaar waaruit blijkt dat drie op de vier Vlamingen veeleer of heel erg voorstander zijn van windmolens. Als gevraagd wordt of dat kan in de eigen gemeente, zijn er nog bijna twee op de drie voorstanders. Het klopt dus niet dat er geen draagvlak is. Er is wel een draagvlak, als de locatie juist wordt gekozen en als men op een goede manier met de mensen omgaat en hun bezorgdheden ernstig neemt.

Er zijn een aantal windmolenbouwers die dat doen en heel succesvol zijn in Vlaanderen. Eenmaal windmolens er staan, is er veelal geen enkel probleem meer. Uiteraard zijn er soms wel problemen en die moeten wij oplossen. Maar

windmolens kunnen hoe dan ook een belangrijke plaats innemen in de energiemix in Vlaanderen. Ik kijk uit naar de oplossingen, waaraan ik wil meewerken, om de investeerders zeker niet in de onzekerheid te laten in de komende jaren.

De voorzitter: Mevrouw Van Volcem heeft het woord.

Mercedes Van Volcem (Open Vld): Minister, ik dank u uiteraard voor uw antwoord. Het enige dat ik eigenlijk wil concluderen, is dat we toch op korte termijn een oplossing moeten zoeken voor een groot probleem, en dat u en het parlement daartoe bereid zijn. Ik denk dat dat de belangrijkste boodschap is.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik zal eerst antwoorden op collega Van Volcem. Volgens wat ik van de minister heb gehoord, en ook na overleg dat we hebben gehad met juristen, is het de bedoeling om zo snel mogelijk naar het parlement te komen met het voorstel zoals zij dat heeft geformuleerd. Met andere woorden, de vraag van collega Van Volcem zal dus bij dezen zijn opgelost.

Ik wil nog reageren op twee andere bemerkingen. Collega Danen, er is inderdaad veel draagvlak voor windmolens, en mensen hebben geen problemen met windmolens, zolang ze niet in de eigen omgeving staan. Sorry, maar je kunt het nimby-syndroom niet negeren. Ik heb ook geen probleem met windmolens, maar ik wil die wel niet voor mijn voordeur hebben staan. Ik zie dan dat er nog altijd geen richtlijnen zijn inzake laagfrequent geluid, zoals bijvoorbeeld in Nederland. Dat betekent niet dat men een norm voor laagfrequent geluid oplegt. Wel gaat het hierom: als er een probleem is, hoe meet je en wat zijn de waardes die kunnen worden toegestaan? Wel, dat hebben we niet bij ons. Indertijd is er inderdaad voor gekozen om de afstandsregel af te schaffen. De afstand wordt bepaald door de geluidsnorm en de veiligheid, maar ondertussen zitten we niet meer met windmolens met een tiphoogte van 80 meter, maar met molens een tiphoogte van 220 meter. Als mensen dan plots op 200 meter van hun deur zo'n windmolen van 220 meter krijgen, dan krijg je dat niet meer verkocht, dan is daar lokaal geen draagvlak voor. Men kan niet ontkennen dat er lokaal een probleem is met het draagvlak, en daar moet men rekening mee houden, want als men daar geen rekening mee houdt, dan creëert men geen draagvlak. Men kan daar onder meer rekening mee houden door ervoor te zorgen dat de regelgeving duidelijk is.

Dan kom ik tot mijn punt ten overstaan van collega Van Rooy. Collega, ik vind het eigenlijk een beetje goedkoop om altijd te zeggen dat het Europees Hof van Justitie er niks van kent, maar nu bravo te zeggen, nu het in uw kraam te pas komt. Voor de rest vindt u het Europees Hof altijd wereldvreemd. Voor wat hoort wat, zou ik zeggen. Bovendien is de minister nog niet meer dan een jaar minister, maar acht maanden, als u goed kunt tellen – en als ingenieur zou u moeten kunnen tellen. Dat was oktober 2019, maar dat terzijde.

Wat leeft er bij de mensen? Rechtszekerheid en duidelijke regels. Er komt rechtszekerheid voor het verleden door de normen decretaal verankeren. We voorzien in rechtszekerheid voor de komende overgangperiode van maximaal drie jaar, om tijd te geven om te bekijken wat er met die normen moet gebeuren, of ze eventueel wat moeten worden bijgestuurd in functie van de innovatieve technologieën die er ondertussen zijn bij die windmolens. We moeten dus werken aan een milieueffectenrapport, maar we geven die overgangperiode rechtszekerheid. Dat zijn we over maximaal drie jaar klaar met aangepaste normen, met een aangepaste methodiek, die werden onderworpen aan een milieueffectenrapport. Dan kan je aan de burger zeggen dat er een milieueffectenrapport is, dat de methodiek is aangepast en dat de normen werden herbekeken, dus dat er duidelijke regels zijn. Daar kan een afstandsregel een onderdeel van zijn, of niet. Dat zullen we dan zien aan de hand van de vele studies die het kabinet, veronderstel ik, zal uitvoeren. Ik

heb al een studie door een eindejaarsstudent van de Universiteit Hasselt, maar dit kan natuurlijk perfect nog verder worden verfijnd door alle mogelijke specialisten.

Concluderend: we hebben rechtszekerheid, we zullen ervoor zorgen dat dat zo rap mogelijk in de plenaire vergadering kan worden behandeld en we onderzoeken voor de toekomst, in het kader van de nieuwere technologieën die worden toegepast bij windmolens, zeker qua innovatie en zo, hoe we met de huidige norm moeten omgaan. Moeten we die veranderen? Er komt een milieueffectenrapport, zodat er duidelijke regels zijn voor iedereen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de interfederale impactevaluatie biobrandstoffen – 2698 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauter

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Goedemorgen, collega's. Deze vraag gaat over de interfederale impactevaluatie voor biobrandstoffen, iets anders dan de vorige onderwerpen, maar dit kadert allemaal ook in het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP), waarvan ook biobrandstoffen een onderdeel zijn. België wil tegen 2030 een bijmengingsgraad van biobrandstoffen bereiken van 10,45 procent.

In de periode 2021-2030 wordt er een deel van de eerste generatie biobrandstoffen bijgemengd. Daar is van oudsher al veel kritiek op. Die biobrandstoffen, op basis van landbouwgewassen als graan, suikerbiet of plantaardige oliën blijken heel wat nadelige gevolgen voor mens en natuur te kunnen hebben. De grootschalige productie van biobrandstoffen concurreert met de productie van voedselgewassen, en leidt in sommige gevallen tot bodemdegradatie en ontbossing. Dat kan een negatieve impact hebben op de biodiversiteit en wordt in verband gebracht met een daling van de voedselzekerheid en een toename van het armoederisico in de landen waar de productie plaatsvindt. Bovendien zijn we als klein en dichtbevolkt land in België afhankelijk van de import van biobrandstoffen en dus van de grillen van de wereldmarkt.

Hoewel biobrandstoffen – en dan met name van de tweede en vooral derde generatie – een bijdrage aan de energietransitie kunnen leveren, moeten de duurzaamheidsaspecten en de klimaatimpact steeds nauwlettend gemonitord worden. Dat is ook al altijd mijn standpunt geweest in het Vlaams Parlement. Om die reden voorziet het Nationaal Energie- en Klimaatplan een tweejaarlijkse interfederale impactevaluatie, die ook de milieu-integriteit en de mogelijke gebruikconflicten in acht neemt. De eerste studie is gepland voor het najaar van 2020.

Daarover heb ik een aantal vragen. Het NEKP voorziet een eerste studie in de tweede helft van 2020. Welke voorbereidingen werden al getroffen? Wat is de huidige stand van zaken? Welke timing is voorzien voor de oplevering van het rapport? Het gaat om een interfederale studie. Wie zal de studie uitvoeren en onder wiens eindverantwoordelijkheid valt dit? Hoe verloopt de coördinatie tussen de deelstaten en de federale overheid?

Gaat de studie gepaard met een consultatie van de stakeholders? Erkent u de mogelijk negatieve effecten van biobrandstoffen voor mens en natuur? Hoe zal de milieu-integriteit beoordeeld worden? Welke duurzaamheidscriteria worden opgenomen? Zal er ook rekening gehouden worden met de mogelijke negatieve impact op mensenrechten?

Het NEKP stelt dat de studie zal toelaten om de bijmengingsgraad te wijzigen, indien nodig. Welke bijkomende inspanningen kan Vlaanderen leveren om dit mogelijk te maken, indien nodig?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Vooreerst wil ik benadrukken dat de bijmenging van biobrandstoffen een federale bevoegdheid betreft. Gelet op de bevoegdheid van de federale overheid over biobrandstoffen, ligt ook de verantwoordelijkheid voor het opzetten, uitvoeren en financieren van deze studie die vermeld staat in het Nationale Energie- en Klimaatplan bij de federale overheid.

De stand van zaken van deze studie is de volgende. Mijn administratie is begin 2020 gecontacteerd door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu met de vraag om deel uit te maken van een ondersteuningscomité voor deze interfederale studie. Dit comité zelf is sindsdien echter nog niet samengekomen.

Uit recente navraag van mijn administratie bij de federale overheid is gebleken dat het bestek voor deze studie momenteel wordt afgerond. Deze studie zou op korte termijn worden aanbesteed. Het zou nog steeds de bedoeling zijn om deze studie tegen het einde van dit jaar af te ronden, in lijn met de voorziene timing in het nationale energie- en klimaatplan. Het bestek is niet voorgelegd aan mijn administratie en bijgevolg beschik ik dan ook niet over meer details over de geplande aanpak die de FOD Volksgezondheid voor ogen heeft met deze studieopdracht.

Welke timing is voorzien voor de oplevering van het rapport? Zoals gezegd is het volgens de informatie waarover wij beschikken nog steeds de bedoeling om de eerste studie tegen eind 2020 op te leveren. Het is echter de verantwoordelijkheid van de federale overheid om deze timing waar te maken.

De studie wordt uitgevoerd in opdracht van de FOD Volksgezondheid en valt ook onder diens verantwoordelijkheid. De deelstaten zullen deel uitmaken van het ondersteuningscomité. De experts van de deelstaten kunnen dus insteek geven bij de studie en opmerkingen en suggesties formuleren op de aanpak en de inhoud, maar de finale verantwoordelijkheid ligt bij de federale overheid.

Hoe zal de voorziene consultatie van de stakeholders verlopen? Bij gebrek aan specifieke informatie van de FOD Volksgezondheid kan ik hier momenteel geen antwoord op geven.

Wat uw vraag vijf betreft, deel ik uw bezorgdheid over de potentieel negatieve effecten van biobrandstoffen op mens en natuur. De inzet van biobrandstoffen in de Belgische transportsector moet dan ook zeer grondig afgetoetst worden binnen een duurzaamheidskader waar factoren zoals voedselconcurrentie, energievoorziening, biodiversiteit, welvaart en milieu een rol spelen.

Conform de bepalingen in het nationaal plan zullen de milieu-integriteit en de mogelijke gebruikskonflikten in het kader van deze studie worden onderzocht. Ik zal er in het kader van deze studie mee over waken dat deze aspecten grondig worden doorgelicht.

U vroeg ook of er rekening zal worden gehouden met de mogelijke negatieve impact op de mensenrechten. Ik heb op dit moment geen specifieke informatie van de FOD, dus ik kan daar ook geen antwoord op geven. Maar wat mij betreft kan dit zeker meegenomen worden in de studie.

En dan kom ik tot uw laatste vraag. Het nationaal plan stelt inderdaad dat het studiewerk zal toelaten om de bijmengingsgraad te wijzigen indien nodig. In dat

geval zal de verlaging van de bijmengingsgraad uiteraard ook leiden tot negatieve effecten bij de gewesten, namelijk hogere broeikasgasemissies, alsook een lager aandeel hernieuwbare energie.

Om deze negatieve effecten te vermijden is in het nationaal plan duidelijk afgesproken dat bij een verlaging van de bijmengingsgraad alternatieve federale maatregelen uitgevoerd zullen worden om eenzelfde emissiereductie en bijdrage aan de doelstelling hernieuwbare energie te bereiken. Ook dat zullen we dus mee opvolgen.

Daarnaast wordt in het nationaal plan ook een open deur ingetrapt, met name dat indien gewesten zelf extra alternatieve maatregelen willen nemen, zij dat kunnen doen. Het is dus mogelijk dat minister Peeters bijkomende maatregelen kan nemen om de emissies voor mobiliteit te reduceren. Maar het is in eerste instantie uiteraard de verantwoordelijkheid van de federale overheid om een mogelijke verlaging van de bijmengingsgraad te compenseren. Maar laten we eerst de resultaten van de interfederale studie afwachten.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Bedankt voor uw antwoord, minister. Het is duidelijk een work in progress, en ik ben blij dat ik de vraag heb gesteld. Ik vermoed dat daardoor misschien ook een en ander in gang is geschoten, en dat er een bevraging is gekomen van de federale collega's. De FOD Volksgezondheid neemt het voortouw, maar ik denk dat het belangrijk is dat wij er vanuit Vlaanderen voor zorgen dat ook de federale overheid zich houdt aan de engagementen die zijn genomen in het Nationaal Energie- en Klimaatplan. Het is uiteindelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de doelstellingen die daarin zijn beschreven, worden behaald. En ook de federale overheid heeft een verantwoordelijkheid op te nemen.

Ik vind het wat jammer dat de federale overheid niet sneller in actie is gekomen wat deze studie betreft. Als ik hoor dat het lastenboek nog in voorbereiding is en dat u het nog niet eens hebt kunnen zien, duidt dit er toch op dat er wat meer urgentie aan de dag mag worden gelegd om ervoor te zorgen dat de timing van deze studie eind 2020 effectief wordt gehaald.

Ik ben wel blij met uw engagement om zowel de milieu-impact als andere mogelijke elementen rond duurzaamheid en mensenrechten mee te nemen in dit studiewerk. Ik ben het er uiteraard mee eens dat, als er een aantal doelstellingen niet worden gehaald, ook de federale overheid haar verantwoordelijkheid moet nemen om bijkomende inspanningen te leveren. Ik dank u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het VREG-rapport over warmtenetten – 2703 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauter

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Er is een rapport van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) verschenen over warmtenetten. Zij hebben een groot potentieel om de energie-efficiëntie en het aandeel hernieuwbare energie in Vlaanderen te helpen verhogen. Het aantal warmtenetten kent een duidelijke groei in Vlaanderen. Deze evolutie vroeg om een duidelijk regelgevend kader, dat op 1

april 2019 van kracht werd. Met dit regelgevend kader kreeg de VREG er een aantal taken en bevoegdheden bij.

In dit eerste jaar van regulering van warmtenetten werden een aantal verbeterpunten duidelijk. Er is nood aan duidelijkere informatie rond de definitie van een warmtenet, de verplichtingen van de warmtenetbeheerder en warmteleveranciers inzake melding en rapportering en de rollen van de VREG en het Vlaams Energieagentschap (VEA). We zien bij sommige warmtenetten bijzonder complexe organisatiestructuren. Meer algemeen zorgt de rol van de Vereniging van Mede-eigenaars (VME) als tussenpersoon in veel warmtenetten voor extra uitdagingen, onder andere voor de verzameling van de nodige gegevens.

Tot op vandaag werden er al 56 warmtenetten bij de VREG gemeld, waarvan een kleine helft in hoofdzaak huishoudelijke klanten belevert. De overige netten leveren warmte aan de industrie, aan de dienstensector of aan publieke gebouwen. In geleverde warmte ligt het zwaartepunt echter duidelijk op de niet-huishoudelijke afnemers, ook al heeft de VREG nog geen volledige gegevens van alle warmtenetten ontvangen.

Een terugkerende vraag betreft de kwalificatie als een warmtenet wanneer meerdere appartementsgebouwen, ondergronds verbonden door een gemeenschappelijke kelder of parkeergarage, door een gemeenschappelijke bron van thermische energie worden voorzien. Een daaraan gerelateerde vraag heeft te maken met de verdeling van rollen binnen het warmtenet. Daarbij valt op dat in een aantal gevallen – onbewust – een verkeerde partij als warmteleverancier werd gemeld.

Ten slotte ontving de VREG ook een aantal vragen over een mogelijke regeling bij het uitvallen van een van de producenten of de enige producent op een warmtenet, hetzij tijdelijk door bijvoorbeeld een storing, of voor langere tijd, zoals bij een faillissement of de stopzetting van de productieactiviteiten.

Ik heb daarover volgende vragen. Hoe beoordeelt u de bevindingen van het rapport van de VREG rond warmtenetten? Hoe zult u de uitbouw van warmtenetten op basis van hernieuwbare energiebronnen of restwarmte stimuleren? In welke fase zit de opmaak van het Warmteplan 2025? Wanneer mogen we de oplevering verwachten?

Betere informatie en informatiedoorstroming is een dringend verbeterpunt. Minister, op welke manier en binnen welke timing zult u hieraan tegemoetkomen? Kunt u duidelijkheid brengen over welke systemen onder de definitie in het Energiedecreet vallen? Met welke ingrepen kunnen de warmtenetten minder complex georganiseerd worden? Op welke manier wordt het best gereageerd als een producent op het warmtenet uitvalt? Waar zult u eventueel nog verbeterpunten aanbrengen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Welke visie heb ik op de bevindingen van het rapport?

De VREG heeft in kader van zijn taken en bevoegdheden één jaar na het in werking treden van het regulerend kader voor warmtenetten een eerste stand van zaken opgemaakt. Ik zie dat het aantal warmtenetten toeneemt. Er zijn heel wat verbeterpunten zoals u ze aanhaalt: de definitie en de rolverdeling bijvoorbeeld moeten duidelijker worden. Het is ook te begrijpen dat er verbeterpunten zijn in een snel groeiende sector.

Zoals beschreven in het Vlaams Energie- en Klimaatplan, willen we de warmtelevering via warmtenetten van 250 gigawattuur per jaar realiseren, met 50 percent hiervan op basis van hernieuwbare energiebronnen. We leggen hiervoor specifiek onze focus op maatregelen om de ontwikkeling van warmtenetten te stimuleren,

op het maximaliseren van het gebruik van restwarmte in industrie en op een versnelde uitbouw van groene warmte. De call groene warmte, restwarmte, warmtenetten en biomethaan blijft het belangrijkste subsidiekanaal.

Vanaf 2020 worden twee calls per jaar georganiseerd zodat projecten sneller kunnen worden uitgerold. Bij de eerste call van 2020 werd ruim 10 miljoen euro subsidie toegekend aan deze projecten.

Ter voorbereiding van de opmaak van het Warmteplan 2025 werd op 9 maart 2020 een stakeholdersessie georganiseerd met de stroomgroep hernieuwbare energie. De oplevering van het Warmteplan 2025 waarin die verbeterpunten worden opgenomen die zijn gebleken uit de evaluatie, is voorzien voor dit najaar.

Ik zal aan het VEA vragen om het beleidsplatform warmtenetten ook in de toekomst te blijven organiseren om de nodige informatie tot bij de stakeholders te krijgen en omgekeerd. Waar een betere informatiedoorstroming mogelijk is, moeten we dat ook doen. Er is heel veel informatie beschikbaar maar we moeten ervoor zorgen dat die terechtkomt bij de stakeholders. Daar zullen we een tandje moeten bij steken.

Om te bepalen welke systemen onder de definitie voor warmte- of koudenet valt, kan ik u in eerste instantie verwijzen naar de beslissingsboom die gepubliceerd werd op de website van de VREG. Het komt erop neer dat een warmtenet of een koudenet in het Energiedecreet wordt gedefinieerd als een geheel van onderliggende, verbonden leidingen en de daarmee verbonden hulpmiddelen die noodzakelijk zijn voor stadsverwarming of stadsverkoeling, met uitsluiting van netwerken op een industriële site.

In de praktijk is het niet altijd duidelijk of bijvoorbeeld bepaalde warmteverdelingen in appartementsgebouwen onder het decreet vallen. Waar begint de warmte en waar begint bijvoorbeeld de vereniging van mede-eigenaars? Op basis van de feedback over specifieke projecten zullen de definities verduidelijkt worden. Dit maakt ook deel uit van het technisch reglement warmte dat door de VREG zal worden opgesteld

Wat de ingrepen betreft om warmtenetten minder complex te organiseren, denk ik dat een duidelijk regelgevend kader met duidelijke definities belangrijk is. Dat is echter niet evident, we moeten nog wat verduidelijken en beter definiëren. Daar bestaat input voor die in een duidelijk regelgeving kader moet worden gestopt. Daarnaast moet ook de kostenefficiëntie worden onderzocht. Tegen 2021 moeten we rond zijn met die oefening.

De VREG heeft in het Energiedecreet de taak gekregen om een ontwerp van technisch reglement voor warmte- en koudenetten op te stellen. De VREG zal het aspect rond storingen zoals het uitvallen van een warmteproducent hierin behandelen.

De belangrijkste verbeterpunten kwamen eerder al aan bod. Sowieso voorzien we nog in een evaluatie van het regelgevend kader, de EPB-regelgeving (energy performance of buildings) en de call groene- en restwarmte om een grotere stimulans te geven aan de ontwikkeling van warmtenetten gevoed met groene- en restwarmte.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord. Het feit dat het een uitgebreid antwoord is, wijst er ook op dat er nog heel wat werk aan de winkel is voor wat de warmtenetten betreft. Ik denk dat die een heel

belangrijk issue kunnen zijn bij het vergroenen van ons energiesysteem, zij het natuurlijk dat we het best werken op basis van restwarmte die ter beschikking is.

Ik ben ook blij dat die calls nu tweejaarlijks worden georganiseerd. Eigenlijk zou dat tweemaal per jaar moeten gebeuren en zouden we moeten komen tot een systeem waarbij kan worden ingespeeld op de economische logica van een ontwikkeling, met zo weinig mogelijk administratieve lasten.

Ik ben blij dat er met de stakeholders wordt gewerkt, met nog net voor corona die stakeholders sessie. Op welke manier worden de stakeholders verder betrokken bij de opmaak van het warmteplan? Wat is de timing voor de opmaak daarvan? Ik denk dat daar een aantal cruciale antwoorden in moeten komen op de vragen die aan de orde zijn. Ik heb dezelfde vraag met betrekking tot het technische reglement dat de VREG voorbereidt. Wat is de timing daarvan? Wordt er ook daar een participatie georganiseerd met de sector?

De voorzitter: Mevrouw De Ridder heeft het woord.

Annick De Ridder (N-VA): Ik kom graag even tussen op de vraag van collega Bothuyne met betrekking tot de warmtenetten. U zei, collega Bothuyne, dat er inmiddels 56 zouden zijn aangemeld. Ik sprak over meer dan 50, maar dat zijn er dus mogelijk al 56, wat een pak is. Wij zijn in de haven van Antwerpen bezig met de uitrol van een open access-net. Dat wil zeggen dat meteen ook meerdere leveranciers warmte kunnen leveren. Dat zou meteen ook uniek zijn, niet alleen in België, maar ook in Europa. Het is, denk ik, ook de toekomst voor een globaal warmtenetbeleid.

Wij worden daar wel geconfronteerd met de vraag of er naar het broodnodige Vlaamse regulerende kader zal worden gegaan, dan wel – en daar pleiten sommige anderen voor – of het aan de lokale besturen is om het heft meer in handen te nemen. Persoonlijk vind ik dat laatste geen goede visie of mening, omdat dat alleen maar tot verregaande versnippering zou leiden, wat we toch moeten vermijden, minister. Wij krijgen ook te horen dat er internationaal al heel veel knowhow is. Wie kan daar een voortrekkersrol in opnemen, om die internationale knowhow te verzamelen inzake regulering van die open-accesswarmtenetten? En bent u ook de mening toegedaan dat die regulering beter op Vlaams niveau gebeurt in plaats van op verschillende lokale initiatieven te stuiten, wat dan voor versnippering en een lappendeken zou zorgen in Vlaanderen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega's, de deadline voor de VREG zou volgend jaar zijn, zegt men mij. Uiteraard zullen we de stakeholders blijven betrekken, via de stroomgroep hernieuwbare energie en het beleidsplatform warmte. Ook de VREG doet standaard in alle grote dossiers consultatie en informatie met de stakeholders. De timing voor het warmteplan is eind dit jaar, voor het technisch reglement is dat volgend jaar. De VREG beslist dat uiteraard, maar dat zou dus de timing zijn.

Mevrouw De Ridder, ik begrijp uw vraag. Vandaag wordt warmte meestal vanuit één bron via één leiding aan een aantal verbruikers geleverd. In de toekomst zullen echter meerdere combinaties mogelijk zijn: meerdere warmtebronnen op één leiding of het koppelen van warmtenetten onder elkaar. Het beheer van warmtenetten wordt dus complexer dan we vandaag kennen. Het open access-principe is daarom belangrijk. Hoe kan aangesloten worden op bestaande netten, in het bijzonder op een grote ruggengraat, zoals die in Antwerpen-Nood wordt aangelegd? Die problematiek maakt deel uit van het advies over het toekomstige beheer van warmtenetten dat ik heb aangevraagd bij Warmtenet Vlaanderen. Maar ik begrijp de vraag goed, dat dat natuurlijk het best goed gecoördineerd wordt op Vlaams niveau.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Ik ben blij met de bijkomende informatie van de minister. Volgend jaar wordt een belangrijk jaar met het nieuwe Warmteplan, een nieuw technisch reglement. Het wordt ongetwijfeld vervolgd want dit is een sector in ontwikkeling.

De voorzitter: Mevrouw De Ridder heeft het woord.

Annick De Ridder (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. We zullen dat verder blijven opvolgen want het is erg belangrijk dat het goed wordt meegenomen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de aanpassing voor zorgwoningen in het Energiedecreet – 2787 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauwer

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Minister, ik had het in januari al over zorgwonen. U weet dat er een probleempje is in het Vlaams Energiedecreet wat betreft de definitie van zorgwonen. Dat wordt in het decreet anders geformuleerd dan in andere regelgeving. Dat zorgt ervoor dat de zorgwoning soms wordt beschouwd als een aparte unit. Als de unit dan niet voldoet aan de energienormen krijgen die mensen boetes. Ze breiden hun woning uit om iemand thuis te kunnen verzorgen, een familielid meestal, dat wordt door het Vlaams Energieagentschap (VEA) gezien als een aparte unit, het voldoet niet aan de energienormen en er volgen boetes. Dat is geen rechtvaardige situatie.

In januari ben ik daarmee bij u gekomen. Ik had een kleine oplossing voorgesteld, namelijk een wijziging van het Energiedecreet zelf. U wilde dat bekijken, maar u zou zelf een oplossing voorzien.

We zijn zes maanden verder, ik heb nog geen decreetswijziging gezien. Wat is de huidige stand van zaken?

Als er een oplossing is, wordt die retroactief toegepast? Zullen de boetes die mensen al hebben gekregen, worden geannuleerd?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: We hebben snel gehandeld, misschien hebt u dat over het hoofd gezien, inzake de aanpassing van de regels met betrekking tot zorgwonen in de EPB-regelgeving (energieprestatie en binnenklimaat). We hebben dat opgenomen in het lopende ontwerp van verzameldecreet energie. Dit ontwerpdecreet werd inmiddels op 3 april een eerste keer en op 5 juni een tweede keer door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Vervolgens moet na ontvangst van het advies van de Raad van State dit advies door mijn diensten eerst nog worden verwerkt in het ontwerpdecreet. Ik hoop dit ontwerpdecreet dan ook voor definitieve goedkeuring te kunnen agenderen op hetzij de vergadering van 17 juli, hetzij op 4 september.

Een retroactieve toepassing van deze wijziging is echter om juridische redenen niet mogelijk. Ik heb dat laten nakijken. Het is immers vaste rechtspraak van de Raad van State dat de EPB-eisen worden vastgeklikt op het moment van de aanvraag van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. Een retroactieve toepassing grijpt evenwel in op de voorzienbaarheid van de regelgeving en

is juridisch problematisch in het licht van het gelijkheidsbeginsel. Het zou er immers toe leiden dat gelijkaardige dossiers verschillend worden behandeld naar gelang de timing van het indienen van de EPB-aangifte en de timing van een eventuele handhaving door het VEA.

Dat is het antwoord dat ik krijg in verband met de retroactieve toepassing. Ik ben in ieder geval blij dat we een oplossing hebben voor de toekomst.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik moet toegeven dat ik het inderdaad over het hoofd heb gezien. Ik zal met een strenge vinger wijzen naar de mensen die dat voor mij in het oog moeten houden. Ik had wel nagekeken of er een aanpassing was gebeurd, maar goed, het kan gebeuren, we zitten in veel commissies. Ik ben blij dat die aanpassing intussen lopende is.

Wat die retroactiviteit betreft, is het natuurlijk wel een lastige situatie. Want er zijn wel gevallen van mensen die daar effectief boetes voor hebben gekregen. En we weten allemaal dat die boetes niet min zijn, dat gaat over ettelijke duizenden euro's.

Ik weet dat het juridisch niet eenvoudig is, maar toch wil ik vragen wat we daar eventueel aan kunnen doen? Er zijn natuurlijk wel spreidingsplannen mogelijk, maar het meest rechtvaardige zou natuurlijk zijn dat de boetes van mensen die hun woning hebben uitgebreid om voor een familielid te zorgen, worden geannuleerd. Minister, kunnen we dat niet verder onderzoeken? Want dat is natuurlijk toch wel een heel onrechtvaardige situatie. Ik weet dat er vaak situaties zijn waarin we streng moeten oordelen. Maar dit is iets waar die mensen zelf geen schuld aan hebben.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik begrijp de vraag van collega Vande Reyde zeer goed. Maar ik vrees inderdaad dat we, indien we zouden ingaan op de vraag van de retroactiviteit, weleens de doos van Pandora zouden kunnen openen, jammer genoeg.

Ik vind het zeer goed dat u die lacune in de regelgeving hebt opgemerkt. En dan kunnen we niet meer doen dan proberen heel snel te ageren en voor een oplossing te zorgen. Maar ik denk dat retroactiviteit net iets te ver zou gaan, want dan zullen heel wat andere zaken zich misschien kunnen baseren op deze retroactiviteit om ook elders, waar we het misschien liever niet zien gebeuren, retroactiviteit toe te passen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: De oplossing voor de toekomst is er. Maar ik ben helaas gebonden door de wet. Anders zou ik het graag willen doen, geen probleem. Maar de wet is de wet. Ik heb het grondig bekeken. Er valt helaas niet veel aan te doen, tenzij u vindt dat ik de wet naast mij moet neerleggen. Maar ik denk niet dat we zo kunnen beginnen in een rechtsstaat.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Neen. Een beetje revolutie zie ik natuurlijk altijd wel zitten, maar in dezen is dat misschien niet de juiste aanpak. Ik begrijp het zeker, zowel wat collega Gryffroy zei als wat u hebt gezegd. Het is gewoon een enorm vervelende situatie. Ik hoop dat de mensen die een boete moeten betalen daarin maximaal worden begeleid en daarvoor een zachte behandeling of een

afbetalingsplan kunnen krijgen, waardoor het in ieder geval draaglijk wordt. Ik dank u voor uw antwoord. We zien elkaar binnenkort gauw, hopelijk in Diest.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bruno Tobbacq aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de raadpleging van Belgische omwonenden bij de mogelijke levensduurverlenging van de kerncentrale in het Nederlandse Borssele – 2811 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauter

De voorzitter: De heer Tobbacq heeft het woord.

Bruno Tobbacq (sp.a): Minister, dit is een heel punctuele vraag die echter wel breed gaat ondanks het feit dat het misschien klein lijkt.

De gemeenteraad van Kalmthout keurde op 22 juni unaniem een besluit goed waarin een oproep wordt gericht aan de Nederlandse overheid en de provincie Zeeland om bij een beslissing over het eventueel verlengen van de levensduur van de kerncentrale in Borssele, die net op de Belgisch-Nederlandse grens ligt, een openbaar onderzoek te organiseren waarin ook de Belgische omwonenden geraadpleegd worden.

Die vraag wordt gesteld vanuit de ongerustheid over de impact van eventuele lekken, rampen of problemen in de centrale van Borssele die voelbaar zouden zijn tot ver over de Belgische grens en ver buiten Kalmthout. Ik denk dat men die impact tot in Antwerpen zou ondervinden.

Een grensoverschrijdend openbaar onderzoek lijkt ook conform de Europese regels inzake milieueffectrapportering die de ruimte geeft en soms zelfs de verplichting inhoudt van een grensoverschrijdend onderzoek.

Minister, kunt u zich vinden in de logica van de vraag van de gemeente Kalmthout? Zult u er vanuit de Vlaamse Regering bij de Nederlandse en zo nodig ook bij de Europese overheden op aandringen om hier een heldere beslissing te krijgen en een correcte vorm van milieueffectrapport (MER) en openbaar onderzoek waarbij alle betrokkenen kunnen worden betrokken? Het gaat hier toch over ettelijke tienduizenden Vlamingen wanneer men kijkt naar de mogelijk draagwijdte van problemen in een nucleaire centrale.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: De kerncentrale in Borssele is vergund tot 2033. Het duurt dus nog verscheidene jaren voor er eventueel een procedure tot verlenging van de centrale zal worden opgestart.

In kader van de project-MER-procedure die in dat geval opgestart zal worden, zal in toepassing van de project-MER-richtlijn 2011/92/EU, een grensoverschrijdende consultatie en notificatie volgens het Espoo-verdrag plaatsvinden wanneer er grensoverschrijdende milieueffecten verwacht worden.

Wanneer een grensoverschrijdende consultatie wordt opgestart, zullen de Espoo-contactpunten verwittigd worden. Ook het Vlaams Espoo-contactpunt binnen het departement Omgeving zal dus op de hoogte gebracht worden door de Nederlandse overheid en zal op dat moment instaan voor de verdere informatieverbreiding.

De voorzitter: De heer Tobbacq heeft het woord.

Bruno Tobbac (sp-a): Minister, dit is een nogal formeel antwoord. Ik ken de regels, het is heel vriendelijk dat u ze nog eens voorleest voor de informatie en voor het verslag. De motie of het besluit in de gemeenteraad vertrekt echter vanuit een bezorgdheid dat de regels niet zullen worden nageleefd of mogelijks zullen worden omzeild. Mijn vraag was er eigenlijk vooral op gericht om ervoor te zorgen dat u vanuit de Vlaamse Regering een oproep zou doen aan de Nederlandse regering. Die contacten zijn er regelmatig, wat logisch is gezien de gezamenlijke grote belangen en de grensoverschrijdende activiteiten. Ik had graag een duidelijk standpunt van de Vlaamse Regering gehoord die de Nederlandse regering mee oproept om dit in de toekomst correct na te leven en tegemoet te komen aan de bezorgdheid die leeft bij heel wat burgers in het grensgebied, namelijk dat er boven hun hoofd of achter hun rug in dit geval beslissingen zouden worden genomen waarbij zij niet worden betrokken.

Ik had toch graag iets meer voluntarisme en engagement van de Vlaamse Regering gehoord om aan de kant van die Vlaamse burgers te gaan staan wanneer het gaat over de verdediging van hun belangen ten opzichte van Nederland.

Ik noteer uw antwoord en ik noteer dat er op dit ogenblik geen overdreven enthousiast engagement van de Vlaamse Regering is om hieraan tegemoet te komen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik was mij nu aan het afvragen of ik mijn zakdoek moest bovenhalen vanwege de ontroering die u hebt voor onze noorderburen, collega Tobbac. Maar ik denk dat we ook nog niet moeten vooruitlopen op de feiten, behalve dan hetgeen de minister heeft gezegd: als er een procedure is, wordt Vlaanderen automatisch mee ingeschakeld.

Volgens wat ik heb gehoord, is het blijkbaar zo dat deze wet gewijzigd moet worden alleen al om een onderzoek te mogen doen naar de technische en bedrijfseconomische haalbaarheid van het langer openhouden na 2033. Het gaan dan nog niet eens over een beslissing die wordt genomen over of het al dan niet langer openhouden. Ik denk dus dat we nog ver af zitten van de stelling dat er mogelijk een verlenging zit aan te komen. Het is nog maar zeer de vraag of die verlenging er zal komen. Men moet dus eerst kijken naar de technische en vooral de bedrijfseconomische aspecten. Dat bedrijfseconomische is in Nederland wel degelijk een probleem omdat daar blijkbaar een 'tolling contract' is in verband met de prijs van de stroom die lager ligt dan hun eigen kostprijs.

Dus ik denk dat die vraag vanuit de Nederlandse politiek gewoon logisch is: laat het ons onderzoeken. Daarom moet men die wet aanpassen, zonder hier al te spreken over een verlenging, waarbij men na 2033 open blijft. Maar ik vond uw medeleven met onze noorderburen zeer ontroerend.

De voorzitter: Collega Gryffroy, dit was geen vraag aan de minister neem ik aan?

Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Voor alle duidelijkheid, collega Tobbac, dit heeft weinig te maken met het al dan niet enthousiast zijn. Ik zal gewoon de regels en de procedures volgen in grensoverschrijdende gevallen, zoals dit ook het geval is. Mijn excuses als ik misschien niet te enthousiast ben, ik ben ook wat moe, eigenlijk.

Los daarvan gaan wij gewoon de procedures naleven. We gaan ook niets omzeilen. Dat wordt vervolgd. Ik ben blij dat u dat ook op mijn radar hebt gezet.

De voorzitter: De heer Tobbac heeft het woord.

Bruno Tobback (sp.a): Ik ben blij dat ik het op de radar van de minister heb kunnen zetten, als dat er nog niet op stond.

Ik ben ook blij dat ik collega Gryffroy heb kunnen ontmoeten, maar het gaat niet over medeleven met de noorderburen. Die doen hun ding. Ik ben in ieder geval blij dat men in Nederland wel grondig kijkt naar technische en bedrijfseconomische aspecten vooraleer men zou beslissen om kerncentrales te verlengen. Het is in dit land niet altijd even evident om dat gedaan te krijgen.

De vraag is niet zozeer vanuit solidariteit met de noorderburen gesteld maar wel vanuit een reactie op de bezorgdheid die leeft bij een aantal Vlaamse burgers rond de grens. Hun bezorgdheid komt op dit misschien vroeg of zelfs voorbarig, maar op dit moment merkt men dat er in Nederland wordt nagedacht over potentiële verlengingen, waarvoor er zelfs wetgevend werk wordt geleverd.

Dan denk ik dat de vraag naar een duidelijk signaal van de Vlaamse Regering niet verkeerd is, een signaal dat de regering er inderdaad op staat dat alle burgers in Vlaanderen die mogelijk impact ondervinden ook betrokken zullen worden bij zo'n openbaar onderzoek. U hoeft daarvoor geen internationaal diplomatiek incident te creëren, maar ik denk dat het standpunt van de Vlaamse Regering duidelijk moet zijn, namelijk dat ze zal staan op het naleven van die regels op het moment dat het relevant wordt, dat ze dat ook zal afdwingen en dat ze desnoods bereid is om contact te hebben met de Nederlandse regering indien blijkt dat er met de voeten gesleept wordt. Ik denk dat dat een krachtiger signaal geweest zou kunnen zijn dan het signaal dat u nu hebt gegeven.

Maar ik noteer dat we met z'n allen afwachten. En dan hoop ik dat uw radar voldoende energie heeft om te blijven werken op een moment dat het misschien wel acuut wordt volgens u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Bruno Tobback aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de overdreven Vlaamse overheidssteun aan de energie-intensieve industrie – 2737 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de verduurzaming van de energie-intensieve basisindustrie – 2749 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Chris Steenwegen aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het gebrek aan effectiviteit van de klimaatsteun aan industriële bedrijven – 2818 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de steunmaatregelen van de Vlaamse overheid voor de intensieve industrie – 2849 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de steun voor de energie-intensieve industrie – 2870 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauter

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp.a): Het is een oude discussie natuurlijk: carbon leakage en de gigantische kost die we daaraan besteden. U weet wat ik daarover denk: ik vind dat daar een disproporzioneel deel van ons klimaatbudget naartoe gaat.

Indien, tegenover dat budget dat we daaraan besteden, op zijn minst nog de overeenkomst zou worden nageleefd dat de industrie zelf het initiatief neemt om haar CO₂-uitstoot te verminderen, dan zou dat nog enigszins, maar niet in die mate verdedigbaar zijn. Uit onderzoek van diverse organisaties blijkt echter opnieuw dat de subsidies aan de ene kant zeer genereus zijn: via indirecte emissiekostencompensatie, de carbon leakage, via de groenestroomcertificaten, waarvan de energie-intensieve industrie in grote mate gebruikmaakt, via de supercap, die haar ook nog eens een aantal voordelen biedt, en door het feit dat de ondersteuningsmaatregelen degressief zijn. Daardoor betalen de grootste bedrijven eigenlijk veel minder aan het energiebeleid dan Vlaamse huishoudens en Vlaamse kmo's. Die situatie kennen we. Die is niet nieuw. Die bestaat al heel lang. Ondertussen blijkt ook dat er al gedurende tien jaar in die energie-intensieve industrie, die genereus wordt ondersteund, geen verdere daling van de uitstoot van broeikasgassen meer plaatsvindt.

Dat stelt een aantal dingen toch wel ernstig in vraag. We besteden belastinggeld aan een Klimaatfonds, aan klimaatmiddelen, aan klimaatuitgaven. Die moeten eigenlijk allemaal dienen om de uitstoot te verlagen, om ervoor te zorgen dat men nieuwe technologie toepast, dat men het leven comfortabeler maakt, dat we de luchtkwaliteit verbeteren en tegelijkertijd onze CO₂-uitstoot verminderen. Als dan blijkt dat het grootste deel van die middelen, en het gaat opgeteld toch over ettelijke honderden miljoenen, wordt besteed op zo'n manier dat er eigenlijk geen enkele daling van broeikasgassen meer plaatsvindt, dan is het toch wel tijd om een aantal zaken in vraag te stellen.

Minister, wat is uw conclusie bij het feit dat die CO₂-uitstoot van de energie-intensieve industrie in Vlaanderen niet meer daalt sinds 2013, ondanks het feit dat

er vrijwillige overeenkomsten zijn gesloten met bedrijven waarin die wel degelijk beloven die uitstoot te zullen doen dalen? Moeten we qua steunmaatregelen een aantal zaken niet een beetje terugschroeven, met name die subsidies voor indirecte emissiekosten, omdat we vaststellen dat dat eigenlijk een absolute overcompensatie is van die kosten, zeker na de daling van de olie- en gasprijzen op de internationale markt de voorbije maanden? We hebben die discussie al een paar keer gevoerd de voorbije weken.

Dan is er de degressiviteit van die maatregelen. Voor mij hoeft u die niet helemaal af te schaffen. Ik kan er wel inkomen dat er enige compensatie is voor energie-intensieve bedrijven, maar we stellen vast dat de situatie vandaag dermate scheef zit dat het onevenwicht groot is. Grote bedrijven betalen ongeveer twintig keer minder dan gemiddelde huishoudens. Is het niet tijd om die degressiviteit bij te sturen en boter bij de vis te vragen van bedrijven die een massa steun krijgen van de Vlaamse belastingbetaler, maar daar blijkbaar niet veel voor in de plaats bieden?

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Voorzitter, ik heb een vraag over hetzelfde onderwerp, maar de insteek is misschien een klein beetje anders. Ik denk dat onze energie-intensieve industrie inderdaad bijzonder belangrijk is, en dat een beleid daaromtrent noodzakelijk is, enerzijds om de impact op klimaat en uitstoot af te bouwen, maar anderzijds ook om die industrie hier te houden, want die is bijzonder belangrijk, en ook een van de bouwstenen om naar een succesvolle klimaattransitie te gaan. Deze industrie produceert bijvoorbeeld de grondstoffen die we nodig hebben om zonnepanelen, windmolens, batterijen en alle mogelijke andere technologieën in de markt te zetten. Bovendien is ze bijzonder belangrijk voor onze economie en tewerkstelling.

We hebben een aantal uitstekende troeven voor de transitie waarvoor de industrie staat, want dat is wel degelijk waarover we het hier hebben. Deze industrie is belangrijk, maar staat ook voor een transitie om in lijn te zijn met de klimaatdoelstellingen. Het is nuttig om ook eens te kijken naar wat er over de grens gebeurt. We zijn niet alleen wat deze uitdaging betreft. Bijvoorbeeld in Nederland schetste de bevoegde minister heel recent nog in een Kamerbrief, zoals dat daar heet, zijn visie op de verduurzaming van de basisindustrie richting 2050. Dat is dus echt een roadmap om te komen tot een klimaatneutrale en duurzame energie-intensieve industrie. Dat is misschien nuttige inspiratie voor ons hier in Vlaanderen.

In Vlaanderen doen we reeds heel wat inspanningen om de concurrentiepositie van onze energie-intensieve industrie te beschermen en ze tegelijk aan te sporen de productiemethodes te verduurzamen.

Dat de uitstoot van de industrie wezenlijk is en blijft, is uiteraard correct. Ik ben het wel niet eens met de analyse dat we daarin geen daling meer zien. Je moet die uitstoot natuurlijk afzetten tegen de productie en tegen de toegevoegde waarde van de industrie. We zien daar heel duidelijk een loskoppeling van de cijfers. Maar goed, daarop komen we straks ongetwijfeld nog terug.

Het is dus wel belangrijk dat we die dubbele doelstelling van verduurzaming en competitiviteit vanuit de overheid op een kostenefficiënte manier ondersteunen. Vanuit de milieubeweging werd er recent een rapport gepubliceerd over de emissies van de intensieve industrie en de steun die zij daarbij krijgt. Meer specifiek worden de steunmaatregelen aan de petrochemische en staalindustrie onder de loep genomen, zowel op Vlaams, als op nationaal en Europees niveau.

De milieubeweging concludeert dat de combinatie van de huidige beschermingsmaatregelen tegen buitenlandse concurrentie en de ondersteuningsmaatregelen

om verder te verduurzamen ontoereikend zijn om de klimaattransitie op een kostenefficiënte manier te bewerkstelligen.

Minister, ik weet dat u die kostenefficiëntie bijzonder belangrijk vindt, bijvoorbeeld in de ondersteuning van hernieuwbare energie. Maar ik ga ervan uit dat u dat ook belangrijk vindt als het gaat over de ondersteuning van onze industrie.

De milieubeweging doet in dat rapport een tiental suggesties om de aanpak om te buigen naar een meer offensieve transitiestrategie, zoals zij dat noemen. Zo kan Vlaanderen met een transitie van de eigen basisindustrie de kweekvijver en accelerator worden voor duurzame industrie wereldwijd en tegelijk zijn strategische positie in de industriële waardeketen versterken.

Minister, ik heb een hele resem vragen voor u. Kunt u bevestigen dat de cijfers en aannames die in de studie worden gebruikt, tenminste die met betrekking tot uw eigen bevoegdheden, de juiste zijn? Is de analyse in het rapport volgens u correct?

Deelt u, tenminste voor uw bevoegdheden, de algemene conclusie van het rapport dat de combinatie van de huidige beschermingsmaatregelen tegen buitenlandse concurrentie en de bestaande ondersteuningsmaatregelen om verder te verduurzamen, ontoereikend zijn om de klimaattransitie op een kostenefficiënte manier te bewerkstelligen?

Om de concurrentiepositie met de buurlanden te vrijwaren, zijn de meeste ondersteuningsmaatregelen degressief opgesteld. Er is volgens de studie een herverdeling van financiële middelen richting energie-intensieve bedrijven, dat weten we. De kosten voor het energiebeleid worden volgens de auteurs van de studie te sterk afgewenteld op huishoudens en kmo's. Deelt u deze analyse? Is dit volgens u een wenselijke situatie?

Het rapport vermeldt de onduidelijkheid over de geldstromen van subsidies, aftrekposten en waarborgen en duidt op een gebrek aan transparantie van de gegevens op basis waarvan de impact van het beleid kan worden geëvalueerd. Bent u geconsulteerd door de auteurs van dit rapport of door uw administratie? Zult u stappen ondernemen om de transparantie en beschikbaarheid van bovenstaande gegevens te verhogen?

De milieubeweging benadrukt het belang van een gezamenlijk transitiekader op basis van een goed onderbouwde, evidencebased en participatief opgestelde roadmap. Hoe staat u tegenover de opmaak van een roadmap voor de industrie richting 2050? Hoe zult u de stakeholders daarbij betrekken? Hoe wilt u lock-ins in fossiele technologieën en infrastructuur vermijden? Hebt u plannen om in het kader van een industriële transitiestrategie ook een soort van klimaatpact tussen overheid, industrie, academische wereld en het middenveld in het leven te roepen?

Het rapport stelt dat de huidige tariefstructuur in het nadeel werkt van verdere elektrificatie en de overgang naar een koolstofneutraal energiesysteem. Welke stappen wilt u nemen om de lasten op elektriciteit weg te nemen en eventueel te verschuiven naar andere dragers?

Hoe evalueert u de werking van de energiebeleidsovereenkomsten (EBO's)? Collega Tobback verwees er al naar. Hebt u cijfers die aantonen dat die EBO's op een kostenefficiënte manier bijdragen aan de verduurzaming van de industrie? In het regeerakkoord werd er afgesproken om een verbreding van de EBO's te onderzoeken, niet alleen naar klimaat, maar ook naar materiaalgebruik, mobiliteit en andere aspecten zoals water. Welke stappen zijn er al gezet in die richting?

Hoe zult u de uitbouw van de energie-infrastructuur voor een koolstofarme industrie ondersteunen?

Op welke manier kunnen we een beroep doen op Europese innovatiemiddelen om hierin stappen vooruit te zetten?

Ten slotte verwees ik al naar een Nederlandse Kamerbrief die inspirerend kan werken over een visie voor de industrie richting 2050. Hebt u die kunnen bestuderen? Welke lessen kunnen we daaruit trekken voor Vlaanderen?

Ik dank u bij voorbaat voor alle antwoorden.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Ook ik heb een vraag over hetzelfde rapport van de milieubeweging, maar ik heb een beetje een andere invalshoek genomen. Ik zal niet te veel tijd steken in het herhalen van een aantal elementen die in dat rapport staan.

Wat ik er interessant aan vind, is dat ze geprobeerd hebben om een overzicht te maken van de diverse steunmechanismen waarvan die bedrijven zich bedienen. Dat is interessant, omdat het op de verschillende beleidsniveaus is gebeurd en dat dat gecombineerd wordt. Vaak bekijken wij dat immers enkel vanuit onze eigen bevoegdheden. Dat is natuurlijk logisch, maar het feit dat dat hier gecombineerd wordt, geeft toch wel een ander beeld.

De conclusie van het rapport is veelzeggend: "De energie-intensieve industrie ontvangt tot een miljard euro per jaar aan compensaties, vrijstellingen en subsidies, maar krijgt haar CO₂-uitstoot niet omlaag." Ik volg de heer Bothuyne als hij zegt dat rekening moet worden gehouden met de productiestijging, maar dat neemt niet weg dat het toch nodig zal zijn om ondanks die productiestijging de uitstoot sterk naar beneden te krijgen – wat vandaag dus niet lukt – als we onze doelstellingen willen bereiken.

Het rapport van de verenigingen moet positief bekeken worden, want zij geven ook heel sterk aan dat we die industrie nodig zullen hebben om de noodzakelijke transitie waar te maken. Ik denk dat het vanuit dat opzicht gebeurt. Het is vooral een peilen naar effectiviteit: hoe kunnen we bijsturen, zodat wat we nastreven, namelijk dat die industrie mee haar rol opneemt die noodzakelijk zal zijn in heel die transitie, ook gebeurt en er wel degelijk vooruitgang wordt geboekt, wat we vandaag te weinig of niet zien?

Minister, ik heb een aantal vragen die vooral gaan over hoe we als overheid in haar geheel effectief kunnen zijn. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we als overheid samen, op die verschillende beleidsniveaus, de beoogde doelstellingen en de effectiviteit kunnen nagaan?

Bent u het na lezing eens met de gegevens die in het rapport staan vermeld voor het Vlaamse beleidsniveau? Indien niet, waarmee bent u het oneens? Als u of de Vlaamse Regering steunmaatregelen toekent, is er dan een duidelijk inzicht in de ondersteuningsmechanismen die op de andere beleidsniveaus gelden? Hebt u zicht op de precieze ondersteuning die bepaalde bedrijven krijgen vanuit andere beleidsniveaus als u zelf uw ondersteuningsbeleid bepaalt? Wordt daar bij het toekennen van financiële steun rekening mee gehouden?

Hebt u zicht op de financiële steun die een bedrijf krijgt vanuit de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid? Worden die gegevens uitgewisseld tussen de diensten? Bestaat er op Vlaams niveau een globaal overzicht van alle steunmaatregelen die een specifiek bedrijf ten goede komen? Wie zorgt daarvoor? Kunnen zowel de diensten als u daar vrij over beschikken?

Wat is uw standpunt in verband met het verschil in energieprijzen dat het rapport aanklaagt? U hebt zelf al verklaard dat u niet wilt dat de energiefactuur van de

huishoudens stijgt. Nog beter zou zijn dat die kan dalen. Bent u, na lezing van dit rapport, bereid om na te gaan hoe de energiekost op een billijkere manier kan worden verdeeld tussen de energiegebruikers?

U bent een voorstander, heb ik ondertussen begrepen, van een regelmatige evaluatie van het beleid. Zeker inzake klimaat zal het zaak zijn om dat kort op te volgen. U gaf ook al aan dat u van oordeel bent dat de 'captains of industry' die pleiten voor een ambitieus klimaatbeleid, mee verantwoordelijkheid moeten nemen en dus ook hun bijdrage moeten realiseren. Herinner u de discussie die we hadden over Sign for my future en het appel dat die industriëlen op u deden om doelen ambitieuzer te stellen. Bent u in dat verband bereid om de ondersteuningsmechanismen aan de betrokken bedrijven aan te passen, zodat ze meer in lijn komen met de reductiedoelen die de Vlaamse Regering heeft vastgelegd?

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, mijn vraag gaat ook over het rapport van de organisaties Arbeid en Milieu, Greenpeace en Bond Beter Leefmilieu. Heel opvallend waren de conclusies van het rapport. De energie-intensieve industrie is verantwoordelijk voor zo'n 30 procent van de uitstoot in Vlaanderen en krijgt die al tien jaar niet omlaag en ontvangt jaarlijks - over alle overheden samen - een miljard euro aan compensaties, vrijstellingen en subsidies, waarvan tientallen miljoenen per jaar van de Vlaamse overheid, langs de ene kant om de uitstoot te verlagen, aan de andere kant om concurrentieel te blijven.

Volgens mij klopt er iets niet. De belastingbetalers geven jaarlijks miljoenen euro's cadeau aan bedrijven om ecologische maatregelen te nemen, die nemen dat uiteraard graag aan. Maar dan blijkt dat de uitstoot niet daalt. We kunnen allemaal ingewikkelde berekeningen maken ten opzichte van alles en nog wat, mijnheer Bothuynne, maar de feiten zijn de feiten. Sinds 2013 daalt de uitstoot niet, integendeel, hij stijgt zelfs lichtjes. De laatste jaren is die geplafonneerd en beweegt niet, in de ene noch in de andere richting. We kunnen daar heel veel over filosoferen, maar hij daalt niet.

Dat is jammer omdat die industrie eigenlijk geen probleem hoeft te zijn. De industrie zou een probleem zijn voor de vergroening, maar nee, het zou net een troef kunnen zijn. Het zou een hefboom kunnen zijn om onze samenleving te vergroenen en ons voor te bereiden op de toekomst. Het is heel belangrijk ook om duurzame banen te creëren. Duurzaam bedoel ik in de zin van goed voor het klimaat, maar ook in de zin van toekomstgericht, banen die niet zullen verdwijnen op het moment dat we moeten stoppen met olie en dergelijke. Die omschakeling gebeurt vandaag niet, integendeel, die bedrijven krijgen gewoon zomaar, poef, gratis en voor niks, een aantal miljoenen toegestopt.

Voor de ecologische investeringen langs de ene kant lijkt dat niet echt te helpen en dan is de vraag: heb ik dat nodig om concurrentieel te blijven? Dat is altijd het antwoord. We hebben er al vaker debatten over gehad, ook over een studie die PDVA had gemaakt. We moeten eerlijk zijn. denken we nu echt dat die bedrijven dat geld nodig hebben om te overleven?

De studie focuste onder meer op de vier bedrijven die vorig jaar de hoogste uitstoot hadden in België: ExxonMobil, Total, BASF en ArcelorMittal. Hun winstcijfers vorig jaar, ik neem het er even bij, dat kadert het debat, waren: ExxonMobil 14 miljard euro, Total 11,8 miljard euro, BASF 8,4 miljard euro en ArcelorMittal 4,5 miljard euro. Dat is samen, hou u vast, 38,7 miljard euro winst. Ik heb het niet over omzet maar over pure winst. Gaan we nu echt denken dat die bedrijven die paar tientallen miljoenen uit Vlaanderen nodig hebben om overeind te blijven? We moeten iets anders denken want we kunnen met die tientallen miljoenen euro echt wel veel betere zaken doen in Vlaanderen.

Dat zijn dus bedrijven die geen cadeautjes nodig hebben. We moeten hen wel een forse duw in de rug geven om de omslag richting duurzame productie in te zetten. Ze moeten een eerlijke bijdrage betalen, en dan hebben we het nog niet gehad over de belastingvoet die ze betalen. Ze moeten worden aangemaand of verplicht om te stoppen met broeikasgassen de lucht in te spuiten.

Minister, hoe evalueert u de invloed op de uitstoot van de verschillende compensaties, vrijstellingen en subsidies? Welke maatregelen zult u nemen om de uitstoot van broeikasgassen en het energieverbruik in de intensieve industrie effectief te doen dalen?

Gaat u ermee akkoord dat het grote gamma aan compensaties, vrijstellingen en subsidies zorgt voor complexiteit en er sprake is van weinig transparantie? Welke maatregelen zult u nemen om hier iets aan te veranderen?

Vindt u het ook zo problematisch dat het beleid van steunmaatregelen een overwegend regressief karakter kent waarbij grote vervuilers minder bijdragen dan kleinere? We hebben het in het parlement al uitgebreid gehad over de energiekosten bijvoorbeeld.

Vindt u het ook problematisch dat het beleid in grote mate op vrijwillige overeenkomsten berust met een laag ambitieniveau? Zullen er ook bindende maatregelen komen om er effectief voor te zorgen dat de uitstoot zal dalen?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Het is een interessant rapport. Het heeft in ieder geval het voordeel duidelijk te zijn. Maar er ontbreekt één parameter. Collega Bothuyne heeft er al even op gewezen. Ik zal kijken of het lukt om dit eventjes te tonen voor de camera. Wat zegt die grafiek? Misschien niet veel, misschien ook wel. Ik zal het u uitleggen. Sinds tien jaar is de productiehoeveelheid in de chemiesector, een van de clusters die in dat rapport wordt geïdentificeerd, gestegen met 20 procent. De absolute uitstoot is – laat ons gemakkelijk rekenen – stabiel. Besluit: als je iets van wiskunde kent en je gebruikt een rekenmachine, dan weet je dat de energie-efficiëntie binnen de chemiesector gestegen is met 20 procent. De boutade 'ze hebben heel veel gekregen, maar niets gedaan' is dus al niet correct.

We kunnen daar heel lang over discussiëren en zullen uiteraard altijd van mening blijven verschillen met een aantal andere partijen van de linkerzijde.

Een tweede punt is dat wat Vlaanderen doet, is toegestaan door Europa en de facto ook wordt toegepast in de andere landen binnen Europa. In Vlaanderen heeft men daar de koppeling gemaakt met de EBO's. Stel dat wij dat als Vlaanderen niet zou doen, dan is dat een concurrentieel nadeel dat onze bedrijven hebben tegenover de bedrijven in Europa. Maar natuurlijk, als Europa morgen zou zeggen: 'We schaffen dat af, je mag dat niet meer doen', dan zitten we in een level playing field en dan kunnen we daar niet tegen zijn. Maar nu zeggen we dat wij het niet meer gaan doen, terwijl de rest van Europa, rondom ons, dat wél nog doet. Dan denk ik dat je een dik concurrentieel probleem krijgt.

In de chemiesector bijvoorbeeld gaat het over 63.000 directe en 150.000 indirecte jobs. De vraag is: wat doen we ermee? Collega D'Haese heeft het steeds over job protection, maar hij zou veel liever hebben dat de overheid iedereen een cheque geeft. Nee, er moet nog altijd voor worden gewerkt. We hebben hier nu 215.000 mensen die worden tewerkgesteld, enkel in de chemiesector. We kunnen dat dus niet zomaar wegslijten.

Hoe properder de productie voor een bepaalde hoeveelheid ton productie, hoe minder emissierechten je nodig hebt. En wat zie je dan? Landen waar er nog

steenkoolcentrales zijn, krijgen zelfs nog meer emissierechten dan wij. Maar zij besteden in absolute cijfers minstens evenveel aan hun industrie als wij. Procentueel is dat natuurlijk veel minder, omdat zij natuurlijk ook veel meer emissierechten krijgen dan wij. Dus eigenlijk zou ik zelfs een heel morbide conclusie kunnen trekken: misschien moeten we morgen een steenkoolcentrale bouwen, want dan krijgen wij ook meer emissierechten. Hoe perfide kun je zijn?

Met andere woorden, we zouden blij moeten zijn dat er hier bij ons wordt geïnvesteerd in de best beschikbare technologie, ook al verhoog je daarmee je productiecapaciteit. Want als we zien dat die verhoogde productiecapaciteit gebeurt met dezelfde emissie-uitstoot, dan vind ik dat we wel goed bezig zijn. Want als wij het niet produceren, wordt het straks geproduceerd in andere landen, waar men veel minder streng omgaat met de emissienorm en de best beschikbare technologieën.

Minister, ik zal mijn inleiding niet herhalen. De studie van de milieubewegingen bevat wat mij betreft interessante elementen, al is het maar op het vlak van duidelijkheid. De conclusie die daaruit werd getrokken in een persartikel, vond ik dan weer volledig uit de context getrokken, want dat had niets te maken met dit cijfer. De reactie, bijvoorbeeld van essenscia, was dan ook logisch.

Minister, hoe beoordeelt u dit rapport?

Wat zijn voor u, in het kader van dit rapport, de volgende stappen die we eventueel bijkomend kunnen zetten?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega's, ik dank jullie voor de zeer vele vragen. Het is duidelijk dat de studie een gevoelige snaar raakt. Er zijn heel wat van die studies, elke opdrachtgever heeft zijn eigen studie, dat spreekt voor zich. Maar uiteraard zal ik geen beleid voeren op basis van één studie.

Er zijn in totaal een dertigtal vragen gesteld. Aangezien mijn administratie en het kabinet daar de afgelopen dagen zeer hard op gewerkt hebben, ga ik ook op al die dertig vragen antwoorden. Dat zal enige tijd in beslag nemen. Maar aangezien de vragen er zijn, denk ik dat het ook logisch is dat ik ze beantwoord. Ik heb gezien dat ook mijn collega Crevits al vragen om uitleg hierover heeft gekregen. Dat is ook logisch, aangezien de materie ook over haar bevoegdheden handelt.

Ik wil starten met een algemene situering. Jullie kunnen er allemaal wel kritiek op geven, maar de energie-intensieve industrie vormt de motor van de Vlaamse economie. Ze staat in voor een aanzienlijk deel van onze toegevoegde waarde, export en werkgelegenheid. Direct en indirect hebben meer dan honderdduizend Vlamingen een job in die energie-intensieve industrie en krijgen daar ook een loon voor. Ik hoef jullie niet te vertellen dat dat een belangrijke motor is in onze Vlaamse economie.

De maakindustrie kan ons voor heel wat maatschappelijke uitdagingen een helpende hand bieden, ook voor wat betreft de strijd tegen de klimaatverandering. Denk maar aan de vervaardiging van isolatiemateriaal, zero-emissievoertuigen en andere technologische oplossingen die ons allen in staat stellen om onze ecologische voetafdruk te verkleinen. In de recente Vlaamse Klimaatstrategie 2050 hebben we de uitdrukkelijke ambitie uitgesproken om tegen 2050 onze Vlaamse industrie te begeleiden in de transitie naar klimaatvriendelijke productiesystemen.

In de studie worden terechte vragen gesteld. Hoe zetten we onze industrie aan tot een verdere vergroening? Is er een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten van het klimaatbeleid? Dat zijn allemaal pertinente vragen waarover we het debat

ook moeten voeren. Ik steun ook het pleidooi van de studie om het bestaande instrumentarium continu te monitoren en te bekijken of het nog geschikt is voor de uitdagingen waar we voor staan. En ten slotte vind ik het ook constructief dat in de studie een aantal concrete voorstellen worden gedaan om vooruitgang te boeken.

Ik zie natuurlijk ook wel een pijnpunt bij de analyse. Er wordt immers een eenzijdig perspectief gepresenteerd, los van de economische en Europese realiteit. Instrumenten om emissiereducties te stimuleren zijn noodzakelijk, maar beleidsinstrumenten om de competitiviteit van de industrie te verzekeren ook. Natuurlijk is de transitie naar klimaatvriendelijke productiesystemen belangrijk, maar het behoud van een gezond economisch weefsel en jobs zijn dat ook. Het heeft immers weinig zin om de beoogde reducties te realiseren door productie te delokaliseren wegens hoge CO₂-kosten, als dat leidt tot een nettostijging in mondiale emissies.

Daarnaast mogen we ook niet vergeten dat het klimaatbeleid voor de energie-intensieve industrie vooral wordt vormgegeven op Europees vlak, met het Europese systeem van verhandelbare emissierechten (ETS). Daarbij gelden gelijke spelregels voor alle Europese industriële bedrijven en bestaat er een Europees gezamenlijk uitstootplafond. Wij kiezen er als Vlaanderen specifiek niet voor om in Vlaanderen een aparte doelstelling op te leggen voor de ETS-sector, aangezien er al een absoluut emissieplafond is vastgesteld op Europees niveau. De eenzijdige focus op de directe emissies van de Vlaamse industrie in de studie is dan ook wat misplaatst. Ook als de impact van bepaalde beleidsinstrumenten, bijvoorbeeld de toewijzing van emissierechten, in kaart wordt gebracht, ontbreekt de belangrijke nuance dat het om Europese instrumenten gaat.

Als reactie op de studie kan ik zeggen dat we als Vlaamse Regering op een rationele en weloverwogen wijze blijven inzetten op de transitie, rekening houdend met de sociale en economische randvoorwaarden. We maken momenteel werk van de toekomst en komen in die zin ook tegemoet aan de centrale boodschap van de studie. Zo werkt mijn collega Crevits in 2020 een Vlaams industrieel transitiekader uit voor de bijdrage van de industrie aan de transitie naar een klimaatneutrale samenleving. Collega Crevits zal u waarschijnlijk ook meer toelichting hebben gegeven over dat transitiekader. Dat kader komt in elk geval tegemoet aan de oproep in de studie.

De Vlaamse Regering zet ook volop in op de ondersteuning van innovatie door de nodige infrastructuur voor te bereiden, zodat nieuwe, klimaatvriendelijke processen en technologieën breed uitgerold kunnen worden. Het ondersteunen van de Moonshot, de uitbouw van het transitiekader voor de energie-intensieve industrie en het ondersteunen van het onderzoek naar de uitbouw van een CCS-pijprijn-netwerk (carbon capture and storage) in de havens zijn concrete initiatieven van de Vlaamse Regering die daarin passen.

Na die algemene reactie op de studie ga ik nu in op de specifieke elementen. Collega's Bothuyne, Steenwegen en D'Haese stelden vragen over de degressiviteit van steunmaatregelen. In het verleden is er in Vlaanderen voor geopteerd om een groot deel van het energiebeleid te financieren via toeslagen in de energiefacturen. Vooral de elektriciteitsfactuur kent via toeslagen een verrekening van kosten voor onder andere certificaten, openbare dienstverplichtingen en andere lasten. Om de competitiviteit van de industrie te vrijwaren, is er daarom, in lijn met onze buurlanden, meestal geopteerd voor degressiviteit van die toeslagen. Als dat niet zou zijn gebeurd, zou de kost voor de energie-intensieve grootverbruikers erg hoog oplopen.

Er zijn ook vrijstellingen. De studie van Bond Beter Leefmilieu erkent dat die vrijstellingen noodzakelijk zijn om de energieprijzen concurrentieel te houden, maar

stelt dat dat zou kunnen leiden tot een neerwaartse spiraal van bijkomende vrijstellingen. De studie reikt echter onvoldoende oplossingen aan en gaat voorbij aan het feit dat een 'level playing field' wordt opgezet door Europa op basis van de staatssteunrichtsnoeren. Alle dossiers over degressiviteit zijn immers in de context van die staatssteunrichtsnoeren voorgelegd aan en goedgekeurd door de Europese Commissie. Bovendien concurreren energie-intensieve ondernemingen eveneens met productiesites buiten Europa. De genoemde degressiviteiten kunnen daarom niet eenzijdig door Vlaanderen afgebouwd of afgeschaft worden zonder een significante competitiviteitsschok teweeg te brengen met bedrijven binnen en buiten Europa.

Uiteraard moeten we vermijden dat de kosten van de transitie enkel verhaald worden op huishoudens en kmo's. Een te hoge energiefactuur zou het maatschappelijke draagvlak voor de energietransitie en de omslag naar een klimaatneutrale samenleving ondermijnen. Daarom heeft de Vlaamse Regering ook de ambitie uitgesproken om de betaalbaarheid van energie te bewaken. Ook voor de huishoudelijke afnemers en kmo's zullen we erop toezien dat de meerkosten in de factuur zeker niet verder toenemen als gevolg van het Vlaamse beleid. Wel moet worden benadrukt dat elke Vlaamse component op de elektriciteitsfactuur een reële kost vertegenwoordigt. De kosten van het verleden zullen geleidelijk verdwijnen. En we streven ernaar dat de kosten van morgen lager zullen zijn en ook op een andere manier gefinancierd worden. Een belangrijke stap daarin is de hervorming van de financiering van bepaalde hernieuwbare energietechnologieën door over te schakelen van een certificatenstelsel naar een kostenefficiënter systeem op basis van investeringssteun.

Een derde blokje vragen ging over de evolutie van de CO₂-uitstoot van de ETS-industrie. De stabilisering van de emissies na 2013 duidt erop dat de impact van efficiëntieverbeteringen en de economische groei elkaar opheffen. De laatste jaren zijn er immers nog industriële installaties bij gekomen en is de economie ook blijven groeien. Bij ongewijzigde productie zouden de emissies dus ongetwijfeld wel gedaald zijn. Ik ben echter blij dat de Vlaamse economie is blijven groeien. Aangezien de Vlaamse industriële installaties bij de meest performante in Europa horen, wordt het ook steeds moeilijker om de economische groei te compenseren door efficiëntieverbeteringen. De emissies zijn ook gevat door het Europese systeem voor emissiehandel, het EU ETS. We moeten dit dan ook niet alleen in de Vlaamse context bekijken, maar breder in een Europese context. In het systeem van het EU ETS daalt de beschikbare hoeveelheid emissierechten jaarlijks met 1,74 procent per jaar, en vanaf 2021 zelfs met 2,2 procent per jaar. Als de Vlaamse uitstoot min of meer gelijk blijft, betekent dat dat er elders in Europa grotere reducties gerealiseerd worden, bijvoorbeeld door de sluiting van steenkoolcentrales of minder efficiënte industriële installaties.

Dat neemt niet weg dat we maximaal onze Vlaamse ondernemingen moeten blijven ondersteunen bij de energie- en klimaattransitie. Ik verwijs in die context naar de verschillende maatregelen die zijn opgenomen in het Vlaamse Energie- en Klimaatplan. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de opmaak van het transitiekader voor de industrie of de versterking van de energiebeleidsafspraken.

Een volgend element zijn de compensaties voor indirecte emissiekosten. We geven in Vlaanderen steun voor indirecte emissiekosten binnen welomlijnde staatssteunregels, uitgevaardigd door de Europese Commissie. Op die manier vermijden we dat onze industrie delocaliseert naar andere regio's binnen en buiten Europa en zorgen we ervoor dat de competitiviteit van onze industrie behouden blijft ten opzichte van onze buurlanden. Ik ga niet akkoord met wat er in de studie staat over indirecte emissiekosten. Er wordt op basis van een eenzijdige analyse geponeerd dat het om overcompensaties gaat, maar de onderbouwing daarvan laat erg te wensen over. Zo wordt er bijvoorbeeld verwezen naar de lagere CO₂-inhoud van

het Belgische elektriciteitspark ten opzichte van dat van onze buurlanden, een argument dat in dezen niet relevant is. De integratie van de elektriciteitsmarkten en het prijsvormingsmodel worden daarbij immers buiten beschouwing gelaten. Vanwege die twee elementen is in de praktijk de prijsvorming van elektriciteit in België ook afhankelijk van de CO₂-inhoud van het elektriciteitspark in bijvoorbeeld Duitsland.

Verschillende collega's hebben ook vragen gesteld over de evaluatie van de EBO's. Ik denk dat de EBO's erg positief beoordeeld kunnen worden. Ze dragen significant bij tot de realisatie van de energiebesparende doelstellingen opgelegd aan Vlaanderen via Europa. Voor de periode 2014-2020 wordt ingeschat dat de EBO's verantwoordelijk zijn voor bijna twee derden van de totale realisatie van de Vlaamse doelstelling. Uit het jaarverslag 2018 van de Commissie EBO blijkt dat de huidige EBO's over de periode 2015-2018 een energiebesparing hebben gerealiseerd die overeenkomt met de isolatie van 650.000 daken. Dat is het resultaat van de ongeveer 3000 maatregelen die uitgevoerd werden in het kader van de energiebeleids-overeenkomsten. Ik ben het er dus niet mee eens dat het geen ambitieus instrument is.

Naast dat vrijwillige instrument is er bovendien uiteraard ook heel wat verplicht beleid voor de industrie, collega's. Ik denk bijvoorbeeld aan de verplichtingen die volgen uit het energiebesluit. Ik verwijs ook opnieuw naar het Europese systeem voor emissiehandel, dat ook een verplicht systeem is voor de installaties die onder het toepassingsgebied vallen.

De EBO's voor de industrie hebben dus hun succes bewezen. Ik heb al gezegd dat ik ze wil verlengen in 2023 en ook verstrengen, na de evaluatie van de huidige EBO's. De EBO's zullen geëvalueerd worden op het vlak van de doelgroepen, de selectiemethode, de attractiviteit bij de ondernemingen en de verbreding van het instrument. Dat evaluatieproces is lopende. Momenteel wordt binnen de Vlaamse administratie overleg gehouden met als doel tot een door de Vlaamse overheid gedragen starttekst te komen. Nadien zal het overleg opgestart worden met de betrokken stakeholders.

Ik stel ook vast dat er bij heel wat bedrijven heel veel ambitie wordt getoond op het vlak van energie en klimaat. Het is zeker ook onze ambitie om die engagementen te vatten in toekomstige EBO's, zodat het voor iedereen duidelijk is dat die instrumenten geen gebrek aan ambitie kan worden verweten.

Vervolgens waren er heel wat vragen over de transparantie van de steunmaatregelen. De vele bestaande vrijstellingen en compensaties zijn een rechtstreeks gevolg van de bevoegdheidsverdeling binnen België en de keuze uit het verleden om energiebeleid te financieren via toeslagen in de energiefactuur. Om de competitiviteitshandicap van de industrie te beperken, is ervoor gekozen om voor sommige van die lasten degressieve vrijstellingen mogelijk te maken. Aangezien degressieve vrijstellingen toegekend worden op basis van energiearmoede op de afnamepunten, bestaan er geen lijsten per onderneming van hoe groot de doorgerekende lasten zouden zijn in afwezigheid van die degressiviteit. Er zijn immers geen publieke lijsten beschikbaar die afnamepunten met hun verbruik koppelen aan ondernemingen. Van rechtstreekse steuntoekenningen aan ondernemingen zijn wel gegevens beschikbaar op ondernemingsniveau. In het licht van de openbaarheid van bestuur worden zoveel mogelijk gegevens over steuntoezeggingen openbaar gemaakt. Rekening houdend met het feit dat bepaalde gegevens erg bedrijfsgevoelig zijn, zoals verbruiksgegevens of commerciële gegevens, worden voor bepaalde steunkaders enkel geaggregeerde gegevens gepubliceerd.

De oefening om de steunmaatregelen op basis van dat gamma aan vrijstellingen en compensaties transparanter te maken, staat rechtstreeks in verband met de

oefening om de energiefactuur niet te laten stijgen door bepaalde kosten niet langer te financieren via de toeslagen op de factuur. Ik wil benadrukken dat die evolutie wenselijk is, maar tegelijk is het belangrijk om te benadrukken dat de toeslagen telkens een reële kost vertegenwoordigen en dus op een andere manier zullen moeten worden gefinancierd.

Onze administratie heeft de visietekst geanalyseerd over de manier waarop de basisindustrie in Nederland tegen 2050 klimaatneutraal moet worden. Er zijn uiteraard een aantal gelijkenissen tussen de Nederlandse en de Vlaamse context. We hebben bijvoorbeeld allebei sterke industriële clusters en de beschikbaarheid van heel wat knowhow en hoogopgeleid personeel. Maar er zijn daarnaast ook verschillen. Zo is er in Nederland heel wat potentieel voor de opslag van CO₂. In Vlaanderen zijn we voor dergelijke opslag meer afhankelijk van het buitenland.

In de Nederlandse visietekst wordt een systeemaanpak vooropgesteld waarin de overheid een belangrijke rol te spelen heeft door een ecosysteem te creëren waarin die industriële transitie mogelijk wordt gemaakt. Die oefening wordt op dit moment ook gemaakt door mijn collega die bevoegd is voor Economie, via de opmaak van het transitiekader voor de Vlaamse industrie.

Het innovatiefonds voor het Emissions Trading System is een Europees instrument waarmee de Europese Commissie zich rechtstreeks tot ondernemingen met potentiële projecten richt. We willen uiteraard dat Vlaamse ondernemingen maximaal gebruik van deze financieringsbron maken. We zetten in op promotie en informatieverbreiding, onder meer door middel van een specifieke webpagina, nieuwsbrieven, informatiesessies en informatiecampagnes, maar we bieden potentiële projectontwikkelaars ook een-op-eenbegeleiding aan. Mijn administratie staat in nauw contact met het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO).

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp-a): Minister, ik dank u voor de moeite een lang antwoord te geven, maar ik had het als volgt kunnen samenvatten: 'Wij zijn goed bezig'. Dat was korter geweest. Ik merk vooral een erg verdedigende reflex ten aanzien van de resultaten van een studie waarmee iemand het al dan niet 100 procent eens kan zijn, maar die toch op een aantal pijnpunten wijst. Die pijnpunten komen zelfs terug in een aantal vragen die bijkomend zijn gesteld.

Mijnheer Bothuynne, mijnheer Gryffroy, volgens jullie is de uitstoot wel degelijk gedaald, want we produceren nu meer met hetzelfde. Ik zal die 20 procent verbetering van de efficiëntie niet betwisten. Als die verbetering wordt ingevuld door de productie met 20 procent te verhogen en de uitstoot bijgevolg gelijk blijft en niet beweegt, is ten aanzien van de klimaatdoelstelling geen enkele stap gezet. In dat geval zullen we binnen ettelijke jaren honderden miljoenen euro's hebben uitgegeven om precies even veel uit te stoten als in 2010. Dit betekent dat de rest van de uitdaging om de uitstoot effectief te verlagen en onze doelstellingen te halen, door anderen dan die bedrijven zal moeten worden betaald. Die bedrijven zullen in die periode dan wel letterlijk honderden miljoenen euro's hebben ontvangen. Ze zullen in de loop van deze legislatuur nog eens honderden miljoenen euro's krijgen om ervoor te zorgen dat we het totale uitstootniveau op peil kunnen houden.

Minister, als het uw ambitie is om zo veel mogelijk ETS-bedrijven met zo veel mogelijk productie bij ons te houden, moet u dat zeggen. U moet dan wel stoppen met dit vanuit het klimaatbeleid te financieren. De idee dit allemaal vanuit het Vlaams Klimaatfonds te financieren, is natuurlijk nogal aberrant. Als u economische subsidies wilt geven, moet u dat doen, maar de klimaatmiddelen moeten dienen om een echte emissiereductie te bereiken. Indien we naar een echte

klimaatneutraliteit moeten gaan, zullen de gezinnen en de kmo's hier anders natuurlijk nog eens voor betalen. We moeten een kat een kat noemen. Willen we een emissiereductie of willen we bedrijven steunen?

U mag me niet verkeerd begrijpen. Ik heb niets tegen de idee bedrijven te ondersteunen. We hebben dat in het verleden vaak genoeg gedaan. Ik vind daar niets verkeerd aan. Er is wel degelijk geld om een efficiënt klimaatbeleid te financieren. Als u een zak met geld hebt, moet u wel zien of u die zak op de juiste plaats leegschudt. Dat is nu niet het geval. In de EU strijden we allemaal voor een level playing field. Dit betekent dat zowat alle Europese lidstaten die bij deze sectoren betrokken zijn allerlei steunmechanismen hebben die binnen de Europese regels vallen. Op Europees niveau gaat het om twee of drie multinationals. Eigenlijk betalen we hetzelfde bedrijf in drie of vier verschillende landen compensaties om precies hetzelfde te doen en vooral om het daar te blijven doen.

Om die reden zijn de road maps en de klimaatpacten belangrijk. Zij garanderen dat we ook waar voor ons geld krijgen.

U mag van mij energie-intensieve bedrijven stimuleren en ondersteunen om hun uitstoot af te bouwen, maar we moeten stoppen met één bedrijf in drie of vier verschillende landen geld te geven om hetzelfde te doen, namelijk de technologie toepassen die we ook bij wet kunnen opleggen en die na een tijd ook bij wet zou moeten worden opgelegd, in plaats van er geld voor te geven.

Het wereldwijde level playing field is een andere discussie. De EU voert discussies over 'carbon border adjustment'. Ik hoop dat de Vlaamse Regering daarin meegaat, maar ik heb ze er nog niet echt geweldig enthousiast over gehoord. Dat zou het probleem eigenlijk oplossen en zou honderden miljoenen euro's vrijmaken, niet alleen in Vlaanderen, maar ook in de rest van Europa, om een efficiënt klimaatbeleid te voeren dat echte resultaten oplevert, in plaats van geld te geven om de dingen vooral te houden zoals ze zijn en ons geen stap dichterbij te brengen.

Minister, ik had ook nog graag een antwoord gekregen op mijn laatste vraag: kunnen we op de Vlaamse Regering rekenen om – ik heb het een klimaatpact genoemd, collega Bothuyne noemde het naar Nederlands voorbeeld een roadmap voor de basisindustrie – met de betrokken sectoren in overleg te gaan, om vertrekkende van de reële situatie, zoals men in Nederland doet, bindende afspraken te maken voor echte uitstootreductie en een echte realisatie van een CO₂-neutrale productie tegen 2050? Dan zult u heel snel moeten beginnen te lopen, want de voorbije zeven jaar zijn we op dat vlak in Vlaanderen geen stap dichterbij gekomen, ondanks het vele geld dat we ertegenaan hebben gegooid.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Dank u wel, minister, ook aan uw administratie en medewerkers, die echt wel hun best hebben gedaan, denk ik, om een omstandig antwoord voor te bereiden. Dat was ook nodig, want het is ook een bijzonder belangrijke thematiek en een belangrijke uitdaging waar we voor staan.

Collega Tobback is zo vriendelijk geweest om het halflege gedeelte van het glas te belichten in zijn repliek, ik zal kijken naar het halfvolle gedeelte. Ik ga er maar een paar elementen uithalen, want het is een zodanig brede problematiek dat we er nog een volledige dag over door zouden kunnen gaan.

Ten eerste wordt er werk gemaakt, toch als u geluisterd hebt, collega Tobback, van een industrieel transitiekader. Minister Crevits heeft daar de opdracht toe gegeven, met die roadmap of het klimaatpact, zo u wilt. Als antwoord op de vraag die ik daar vorige week aan minister Crevits over heb gesteld, is daar nog meer

toelichting bij gegeven. Ik raad u het verslag van die zitting aan om daar wat meer informatie rond te krijgen.

Ik denk wel dat het een bijzonder belangrijke oefening is, minister en collega's. We moeten onze industrie meekrijgen en ondersteunen in deze transitie, want er is geen alternatief. Ik hoor van mijn collega's hier ook weinig alternatieven. Ik hoor zeggen dat we de uitstoot naar beneden moeten halen en dat de industrie het allemaal maar zelf moet betalen. Ik weet niet of jullie ooit al eens in zo'n bedrijf zijn binnen geweest, niet alleen op een stakingsdag, collega D'Haese, maar op een moment dat men daar overlegt over welke investeringen men moet doen en op welke manier men competitief kan blijven ten opzichte van vestigingen buiten Europa. Want dat is de grote uitdaging. De Europese Unie heeft belangrijke klimaatdoelstellingen, die we allemaal delen, maar tegelijkertijd moeten we ook onze industrie hier kunnen houden. De transitie naar een klimaatneutrale industrie is een enorme uitdaging, zeker binnen een heel competitief kader. Als men in zo'n bedrijf rondloopt, dan voelt men de druk op de manier waarop men kan werken en investeringen moet gaan doen. Als men hier namelijk niet rendabel is, dan zal men het elders wel zijn. Daarom is er wel degelijk ondersteuning nodig.

Vorige week was er een doorlichting van onze begroting van het Rekenhof en onder andere het klimaatfonds kwam daarin aan bod. We geven niet, zoals sommigen hier ooit al hebben gesteld, meer dan de helft van ons klimaatfonds aan onze industrie: het gaat om 18 procent van de middelen. En daar moeten inderdaad harde investeringen tegenover staan, collega's, in energie-efficiëntie, maar we moeten het vooral samen met die industrie, maar ook samen met het middenveld en de academische wereld proberen te bereiken. Vandaar ook het belang van dat industrieel kader.

Een aantal instrumenten, minister, zitten in uw handen en onder andere de energiebeleidsovereenkomst is daar zeer belangrijk in. In 2023 komt er een nieuwe generatie milieubeleidsovereenkomsten. U hebt eerder al werk gemaakt van een inperking van de internal rate of return (IRR) voor hernieuwbare energie. De rendementen daar worden gegarandeerd tot 4 à 5 procent. De internal rate of return die gehanteerd wordt bij de EBO's is 14 procent en 12,5 procent voor de bedrijven die niet onder ETS vallen. Ook daar mag wel eens een grondige evaluatie gebeuren. Bedrijven moeten gestimuleerd worden om sneller energie-efficiënte investeringen te doen. En daartoe moeten ze verplicht worden als ze deelnemen aan de energiebeleidsovereenkomst. Ik had graag uw mening daarover gehoord. Wilt u gaan naar een verlaging van de IRR in de energiebeleidsovereenkomst en zo ja: tot hoe laag wilt u gaan? Hebt u daar afspraken over met de sector hernieuwbare energie?

Een tweede bijkomende vraag, minister, betreft uw analyse van de Kamerbrief van uw Nederlandse collega Eric Wiebes. Er zijn een aantal verschilpunten, maar ik denk toch dat er heel wat linken zijn zoals voor CO₂-opslag en waterstoftechnologie. Samenwerking kan heel nuttig zijn. Overweegt u uw Nederlandse collega's te contacteren om meer samen te werken voor de verduurzaming van onze industrie?

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Mijn vragen waren een beetje van een andere orde dan de rest. Het gaat vooral over hoe wij nu zicht kunnen krijgen op de ondersteuning die bedrijven krijgen. Want als u een ondersteuning geeft aan een bedrijf, minister, dan moet u toch weten welke andere ondersteuning er al zijn. U weet dat zeker internationale bedrijven schaamteloos shoppen. Overal waar zij geld kunnen krijgen, gaan zij het zoeken. Ik heb daar eigenlijk weinig antwoorden op gekregen. U hebt verwezen naar openbaarheid van bestuur, maar daar gaat het

eigenlijk niet om. Het gaat erover of u, als u beslissingen neemt, dat doet op basis van goede en volledige informatie. Als ik bijvoorbeeld kijk naar ngo's die een subsidie moeten krijgen, dan stelt de Vlaamse overheid de vraag of zij andere subsidies krijgen voor dezelfde prestaties. Als ngo's andere subsidies krijgen, dan krijgen ze er geen bij.

Mijn concrete vraag is: als u een ondersteuning geeft, vraagt u dan aan de bedrijven of zij al andere ondersteuning krijgen, hoeveel die bedraagt en waarvoor ze is toegekend? Dat is de enige manier om op een effectieve manier tot beleid te komen.

Ik heb in mijn vragen vooral gefocust op de afstemming binnen Vlaanderen en op de afstemming met het federale niveau. Maar, zoals de collega's er al op gewezen hebben, is ook het Europese niveau heel belangrijk. Die bedrijven verwijzen, als het erop aankomt prestaties te leveren, altijd naar het level playing field in Europa. Dan zeggen zij altijd dat ze niet verder kunnen gaan, tenzij men Europees stappen vooruitzet. Iedereen moet gelijk voor de wet zijn. Maar als het erop aan komt steun te krijgen, dan pleit men niet voor een Europese aanpak, dan gaat men naar elke lidstaat apart om daar geld te vragen los van elkaar. Ik denk dat het nodig is – en ik bekijk het echt vanuit een goede besteding van overheidsmiddelen, waar u zelf gevoelig aan bent – dat u als u steun geeft, goed weet welke andere steun er al verleend is. Dan heb ik het nog niet over de resultaten, de effectiviteit van die steun.

Collega's, de laatste maanden lag de focus vooral op de coronacrisis, maar de 'sense of urgency' voor het klimaat is totaal afwezig geraakt. We zijn zagezegd goed bezig en van alles aan het doen, maar als ik kijk naar wat er vandaag in de wereld aan het gebeuren is voor het klimaat, dan is het niet vijf voor twaalf maar vijf over twaalf.

We zullen veel meer moeten doen dan wat we vandaag doen, veel strikter de vinger aan de pols houden, veel sterker erop inzetten om de uitstoot naar beneden te krijgen. De gestelde vragen zijn zeer terecht maar uw antwoord, minister, heeft mij niet helemaal bevredigd. Ik dring er toch op aan dat u in de toekomst als beleidsmaker een beter zicht krijgt om correcte beslissingen te nemen.

De voorzitter: De heer D'Haese krijgt het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Bedankt, minister, voor uw antwoord, maar jammer genoeg is het, ondanks het vele werk van uw administratie, bijzonder voorspelbaar. Het antwoord is altijd hetzelfde: ja maar, anders gaan ze lopen, ja maar, efficiëntie enzovoort. Minister, ik kom uit Hoboken, heel goed gekend voor de Umicorefabriek. Lang voor ik er ging wonen, vielen de koeien er dood in de wei, letterlijk, door de hoge uitstoot van lood uit die fabriek. Gelukkig is er toen niet gezegd wat jullie hier vandaag wel zeggen. Gelukkig is er toen niet gezegd: wij zullen Umicore een paar miljoenen toestoppen zonder garanties. Gelukkig is er toen niet gezegd: ja, de uitstoot blijft wel gelijk maar er wordt meer geproduceerd. Gelukkig is er toen niet gezegd: als wij het bedrijf maatregelen opleggen, dan gaat het naar elders. Gelukkig is er toen niet gezegd: we houden rekening met het Europese level playing field, wat toen nog waarschijnlijk een gelijk speelveld werd genoemd.

Dit is wat er wel is gebeurd: onder serieuze druk uit de wijk en van gezondheidswerkers werd Umicore verplicht maatregelen te nemen. Dat waren heel straffe maatregelen om de uitstoot van lood naar beneden te krijgen. En het heeft gewerkt. Vandaag zitten wij jammer genoeg door de lockdown opnieuw in de problemen, maar vorig jaar was die uitstoot historisch laag. Hij kwam eindelijk in de buurt van aanvaardbare niveaus. Is het bedrijf gaan lopen? Neen. Is dat bedrijf niet meer winstgevend? Neen. Is dat bedrijf vandaag een van de parels – zoals jullie dat noemen – van de Vlaamse economie? Het zal wel zijn. Dankzij enorme

druk en dankzij het feit dat die gasten verplicht zijn geweest om eindelijk rekening te houden met de mensen in de buurt. Dat is wat jullie nu blijven weigeren met pure drogargumenten. Dat is toch echt niets om fier op te zijn.

Mijnheer Gryffroy, u hebt geprobeerd ons wat wiskundeles te geven. Dat was heel interessant. Ik ben bioloog van opleiding, geen klimatoloog, maar ik zal proberen u een minimum aan klimatologie te geven. Het klimaat geeft er echt niet om hoeveel ton staal er wordt geproduceerd per ton CO₂. Het gaat erom hoeveel ton CO₂ wordt uitgestoten, en dat blijft gelijk of stijgt nog de laatste jaren. Ik snap niet hoe u daar trots op kunt zijn. In de andere landen vertellen ze juist hetzelfde, en zo blijft de uitstoot wereldwijd uiteraard stijgen in plaats van te dalen.

U hebt ook gezegd dat ik vind dat de overheid aan iedereen een cheque moet geven, maar dat is het punt niet, mijnheer Gryffroy. Het punt is dat jullie op dit moment cheques aan het uitdelen zijn zonder dat er enige garantie tegenover staat, ongedekte cheques.

Minister, u blijft spreken over de betaalbaarheid van de energiefactuur. Maar die factuur is vandaag niet betaalbaar. Ze is veel te hoog en er komen geen maatregelen om ze te doen dalen, terwijl er wel extra maatregelen komen om ze nog betaalbarer te maken voor de grote bedrijven die al zoveel miljoenen krijgen. Als u zegt dat het steeds moeilijker wordt de economische groei te compenseren door efficiëntieverbeteringen, dan ben ik daar oprecht heel verbaasd over. Eigenlijk zegt u daar dat u er zich bij neerlegt dat het niet zal lukken om de uitstoot te doen dalen. Dat is toch wel vreemd. Jullie hebben een Vlaams Energie- en Klimaatplan voorgesteld met emissiedalingen van 80 procent tegen 2050. Ik weet dat dit niet over ETS gaat, maar dat is te gemakkelijk. Gewone mensen moeten wel maatregelen nemen want die kunnen niet verhuizen. Maar voor de grote jongens gaat het niet lukken wegens een 'level playing issue'. Voor de rest rekent u op het Europese systeem van emissieaandelen. Maar zelfs de 2,2 procent emissiedaling waarop u rekent – ik wil ze nog zien – is maar een vijfde van wat er nodig is volgens alle wetenschappers.

Ik wil nog even heel concreet ingaan op die energiebeleidsovereenkomsten, EBO's. U evalueert die als erg positief, en u vergelijkt die met het succes van de isolatie van daken enzovoort. Maar dan geeft u de interessantere cijfers die ons vertellen wat het effect is geweest van die EBO's. Ik zal u zeggen wat het effect is geweest tussen 2014 en 2018: op 4 jaar tijd is er een energiebesparing geweest van 3,6 procent. Dat is beschamend. Dat is minder dan 1 procent per jaar.

Ik zal u zeggen waarom het beschamend is. Omdat er een Europese richtlijn is, de Energy Efficiency Directive, waarvan het artikel 7 – u zult het wel kennen – verplicht dat deelstaten energiebesparingen doen van 1,5 procent per jaar. Ze zitten zelfs onder de verplichte besparing. En u noemt dat erg positief? Kunt u nog eens opnieuw uitleggen of u dat meent? Daaraan gekoppeld: denkt u ook niet dat het tijd wordt dat we in plaats van die vrijblijvende overeenkomsten naar bindende normen gaan?

Ik heb dus een aantal concrete vragen.

Kunt u formeel zeggen dat er geen overcompensatie gebeurt bij de compensatie van indirecte emissiekosten? Dat leek u te zeggen.

En dan vroeg de heer Bothuyne om een aantal concrete voorstellen. Ik leg er een aantal voor. De heer Steenwegen zei het al: u wijst altijd naar Europa. Welke inspanningen onderneemt u om er samen met de buurlanden voor te zorgen dat de steun afgebouwd kan worden en dat de ambities omhoog kunnen? Het is wel gemakkelijk om altijd te wijzen naar anderen. Ten tweede, wat vindt u ervan om de best beschikbare technologie verplicht te laten toepassen en dus niet in ruil voor

miljoenen euro's subsidie? Drie, wat denkt u van bindende doelstellingen in plaats van vrijblijvende doelstellingen? En wat denkt u ten slotte van het opkrikken van de publieke investeringen in onderzoek en ontwikkeling, waarvan we weten dat ze altijd al de drivers zijn geweest voor economische vooruitgang en innovatie?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Dit is een boeiend debat, uiteraard. Ik kan daarbij ook een aantal vragen terugstellen aan collega D'Haese. Bindende normen, oké. Welke normen? Welke normen past u dan toe? Voor mij gaat het over wat de uitstoot is per ton staal, per ton chemisch product, per ton plastics, enzovoort. Dan moet je kijken naar de best beschikbare technologie. Als u zegt dat u liever hebt dat die uitstoot niet hier maar elders gebeurt, feel free, dan sluit Arcelor hier en bouwt het een staalfabriek in Turkije, waar men totaal niet dezelfde normen heeft. Dit gaat voor mij echt niet. U hebt het over 3,8 procent. Ik heb het hier nog eens uitgerekend voor de chemiesector. Ze hebben een productiestijging van 15 procent en er is een daling, in absolute cijfers, van een paar procent. Reken dat om, je komt aan een energie-efficiëntie van 16 procent. Met andere woorden: we werken in een sector, en de ene doet het al wat beter dan de andere, waarin men zoekt naar energie-efficiëntie. U zegt dat ze niets doen en dat ze hopen geld krijgen.

Ik ga zelfs verder. We hebben het hier over ETS. Men verwacht straks dat de minister maatregelen neemt tegen die bedrijven, met bindende normen. Maar dat ETS is wel een Europese aangelegenheid. Ik ben bereid om op het Europese niveau de discussie te voeren. We moeten inderdaad niet gaan kijken, zoals collega Steenwegen zegt, hoe je al die verschillende subsidies met elkaar kunt vergelijken en matchen, om te zien of wij meer of minder geven dan een ander land en of ze geen twee keer langs de deur kunnen passeren, enzovoort. Dat begrijp ik wel, daar zit een logica in, maar dat kunnen wij hier niet oplossen. Je moet dat bespreken in het Europees Parlement. Wat ik wil vermijden, is dat wij hier maatregelen nemen met een bindende norm, terwijl je niet eens weet wat een bindende norm is: je kunt enkel een bindende norm maken door te zeggen dat je maar zoveel CO₂ mag uitstoten per ton productie. Dat is een bindende norm, meer kun je niet doen. Dan ga je op een Europees niveau spreken. Bewijs dat maar eens, als je maar via een Europese discussie tot een level playing field kunt komen.

Stel dat we hier graag de staalindustrie zouden behouden. Weet u dat Arcelor qua uitstoot per ton staal het meest energie-efficiënte bedrijf is van de hele wereld? Als ik dat hier sluit, en ik moet elders produceren met meer CO₂ per ton staal, dan heb ik worldwide wél een probleem met de CO₂-uitstoot want dan gaat hij stijgen. Hoe meer wij dus hier investeren in energie-efficiënte installaties, hoe minder er elders nood zal zijn om staal te produceren. Dus houd ik ze graag hier en heb ik er graag een constant contact mee om daarover te negotiëren.

En inderdaad, wij stellen in het regeerakkoord dat we zullen overleggen over de energiebeleidsovereenkomsten, dat we ze gaan verdiepen en verbreden. Verdiepen betekent: strenger maken. Verbreden betekent dat we ook andere aspecten willen meenemen. Water kan ook een aspect zijn. Bekijk de grafieken op de website van essencia. Ik vind niets uit, ik heb die grafieken niet gemaakt. Ik zie daar dat het waterverbruik met ongeveer 30 procent is gezakt, en dat de productie is gestegen met 20 procent. Het waterverbruik per ton chemisch product is dus gedaald met 50 procent.

Dus men doet inderdaad heel wat inspanningen. Kan men meer doen? Ja, men kan meer doen. Maar ik wil straks niet in een situatie komen waarbij wij onze bedrijven bij manier van spreken zo hard gaan wegpesten – terwijl het in de andere, omliggende landen wel nog kan – dat we ze daardoor gaan sluiten. Het gaat over veel te veel jobs.

Nogmaals, we willen inderdaad duurzame processen, dat is juist. Daarvoor gaan we met die EBO's verdiepen en verbreden. Er valt iets te zeggen voor de opmerking van collega Steenwegen, die vraagt of we niet moeten kijken hoe het zit met de Europese toestroom van middelen. Maar dat is een Europese zaak. Maar zeggen dat wij niet goed bezig zijn, en dat ze zomaar geld krijgen, dat is totaal verkeerde informatie.

De voorzitter: De heer Pieters heeft het woord.

Leo Pieters (Vlaams Belang): Dit is een heel breed thema, het werd hier al aangegeven. Waar moet ik beginnen? Als we het hebben over de winsten van deze bedrijven, dan is dat kapitaal in cijfers natuurlijk enorm groot. Maar elk bedrijf heeft een percentage winst nodig. Als men dat over de grote bedrijven spreidt, zijn dat uiteraard in effectieve bedragen zeer grote winsten. Maar percentueel gezien is dat dikwijls matig.

Als men zegt dat we deze bedrijven dreigen weg te jagen, dan is dat ook niet helemaal waar. Waarom blijven deze bedrijven hier? Omdat hier in Vlaanderen vrij efficiënt wordt geproduceerd. Onze arbeidskrachten zijn vrij efficiënt. Blijven zij hier omdat ze die subsidie krijgen, omdat ze die steunmaatregelen krijgen? Neen. Maar het is wel meegenomen. Maar we hebben een ideale plaats om te produceren, en we hebben ideaal personeel, of toch min of meer. Ook de omstandigheden zijn vrij efficiënt. Dat wij dan ook die steunmaatregel aan deze bedrijven efficiënt moeten toekennen, dat spreekt voor zich. En daar schorst er misschien wel iets. Daar valt mogelijk wel iets te bereiken.

Ik wil ook iets zeggen over de CO₂-uitstoot. Er is gezegd dat er nog andere zaken zijn waarop wordt bespaard, en dat klopt ook. CO₂ is een beetje een fetisj geworden: 'De CO₂-uitstoot moet omlaag.' Maar er zijn ook andere zaken die omlaag moeten. Want die bedrijven stoten ook andere stoffen uit. Daar is ook verbetering noodzakelijk. Denk aan water, collega Gryffroy verwees er net naar. Uiteraard valt ook daar een grote besparing te halen. Dienen die steunmaatregelen die ze krijgen dan specifiek daarvoor? Het zou kunnen dat daar ook een efficiëntiemaatregel mogelijk is.

De cijfers zijn één zaak, de grafieken een andere. Maar waar we wel moeten op letten is dat elk productieproces zijn limieten kent. Men kan niet constant elk jaar verbeteren. Het kan zijn dat men over een aantal jaren een iets grotere efficiëntie kan bereiken, en dat gebeurt ook regelmatig.

Daarom wil ik ook de nadruk leggen op iets waar ik al eerder de nadruk op heb gelegd in deze commissie: waterstof. Die trein mogen we niet missen. Nederland zet heel fel in op waterstof. Uiteraard willen zij hun gasvelden compenseren, en ze hebben gelijk. Daar is nog veel efficiëntiewinst te behalen door onderzoek te doen. Ik heb ook begrepen dat Europa – we moeten daar uiteraard rekening mee houden, of we er nu voor zijn of niet – met een rapport komt in verband met waterstof. Laat ons ook de nodige studies doen. Ik had begrepen dat er in de haven van Antwerpen wordt samengewerkt, ook met de grote bedrijven, om dat te bestuderen, zodat ze meer energie verkrijgen vanuit waterstof. Het lijkt mij wel interessant dat Vlaanderen qua beleid toch iets meer doet voor waterstof.

Collega Gryffroy heeft aangegeven dat dat te veel kost. We hebben dat bekeken, maar we moeten dat blijven bekijken. Het kan zijn dat het een paar jaar geleden duurder of niet betaalbaar was, maar het kan zijn dat dat nu veel beter is, want er wordt steeds meer studie naar gedaan. In het Vlaamse energiebeleid moeten we waterstof meer beklemtonen en kijken naar het mogelijke alternatief dat dit kan bieden in de toekomst inzake onze energietransitie en energiemix.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Zolang ik in deze commissie zit en zolang bedrijven compensaties krijgen voor CO₂-uitstoot, is dit soort discussies aan de gang. De ene kant van het spectrum zegt dat bedrijven niet te veel krijgen, maar wel wat ze nodig hebben, de andere kant zegt dat dat weinig objectief is en dat we niet weten wat ertegenover staat.

Na al die jaren discussie kan ik samenvatten dat een objectief kader ontbreekt. Wat krijgen bepaalde sectoren? Wat krijgen ze niet? Wat zouden ze moeten krijgen? Van welke kanten krijgen ze bepaalde compensaties? Dat zou best eens in kaart worden gebracht om de oefening wat objectiever te kunnen maken. Minister, u zegt dat u geen zicht hebt op alles wat die bedrijven krijgen, maar het kan wel interessant zijn om daar wat meer zicht op te krijgen.

Niemand zegt dat de grote industrie geen inspanningen levert. De hamvraag is: doen ze genoeg gezien de compensatie die ze krijgen? Dat is de vraag waarop we een antwoord moeten vinden. Wat mij betreft, doen ze veel, maar niet genoeg, gezien de compensatie die ze krijgen. Graag krijg ik een objectief kader om die vraag wat objectiever te kunnen beantwoorden.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega Danen, dank u om even de geschiedenis te schetsen van de hele discussie, die ook in de komende jaren zal worden gevoerd, over de verhouding tussen het geven van subsidies en hoe efficiënt ze werken. We zullen naar een gezond evenwicht moeten gaan.

Ik wil ook benadrukken dat heel wat van onze bedrijven, niet alleen in Hoboken, maar ook in de haven, heel wat inspanningen leveren als het gaat over energie-efficiëntie en CO₂-uitstoot.

Minister Crevits bereidt het transitiekader voor met de sector. Daar kunnen we wel een en ander van verwachten. Hoe gaan we onze bedrijven verder ondersteunen? Aan de andere kant zijn we ook bezig met de energiebeleidsovereenkomsten (EBO's). We zullen die evalueren en verlengen, maar ook verstrengen waar dat kan. Dat heb ik in het begin van de legislatuur gezegd. In de contacten die ik heb met de industrie, merk ik dat ze daar ook wel voor openstaan. Het is dus ook een opportuniteit. We mogen er niet van uitgaan dat ze dat niet willen. Ze beseffen maar al te goed dat er vooruitgang moet worden geboekt. De EBO's moeten we dus verlengen en verstrengen, en dat zullen we samen met hen in de komende jaren doen.

Wat betreft de evaluatie van de IRR en van de EBO's, die momenteel loopt, is dit zeker een van de elementen die zal worden bekeken. Ik wil niet vooruitlopen op die evaluatie. We moeten er blijven over waken dat we zoveel mogelijk bedrijven overtuigen om deel te nemen aan die EBO's, wat ze ook al doen.

Voor alle duidelijkheid: ik vind het wel verantwoord dat we de industrie ondersteunen in heel die transitie om hun competitiviteit te waarborgen. Wij betalen conform de Europese steunregels. Die ondersteuning mag niet resulteren in overcompensaties. De moeilijkheid is hoe we dat gaan vermijden. Als er voorstellen zijn, dan hoor ik die graag. Ik wil dat zeker bestuderen. Heel wat informatie is geheim. Het is wel belangrijk dat we de industrie blijven ondersteunen conform de Europese steunregels.

Waterstof is inderdaad heel belangrijk voor onze industrie. Het agentschap Ondernemen heeft daar de lead in, zij bestuderen dat, zij volgen die hele evolutie van heel nabij op. Vanaf het moment dat er opportuniteiten zijn, zal Vlaanderen dat onmiddellijk bekijken.

Aangezien er zoveel vragen zijn, zijn er ook zoveel antwoorden. Ik neem dan ook aan dat het debat nog zal worden gevoerd, maar ik wil ook zeker kijken naar de EBO's die eraan komen, want de wil is er, zeker ook bij de industrie. We hebben een heel performante industrie. We mogen niet alles negatief bekijken. Er zijn heel wat inspanningen gebeurd. Wil dat zeggen dat we nu niets meer moeten doen? Neen, absoluut niet. We gaan ze blijven challengen, we gaan ze blijven uitdagen, en dat willen ze ook wel. We zullen dat doen via het transitiekader en via de EBO's.

We moeten dat doen omdat dat belangrijk is voor onze leefomgeving, maar het is ook belangrijk post-COVID-19. In het kader van de relance moeten we zoveel mogelijk opportuniteiten opzoeken. We moeten de transitie meenemen waar dat kan. We moeten dat niet alleen voor het leefmilieu doen, maar ook voor de tewerkstelling, want we moeten echt wel vermijden dat we een grote werkloosheid krijgen. Ook dat moeten we onder de aandacht brengen.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp-a): Minister, met dat laatste ben ik het eens. We moeten inderdaad grondig nadenken over hoe we duurzame productie en duurzame jobs in dit land blijven garanderen en hoe we daar verstandig in investeren. Dat is ook de bezorgdheid van waaruit ik deze vragen heb gesteld: zijn we geen schaars overheidsgeld aan het besteden aan investeringen die op termijn weinig gaan opleveren en die de doelstellingen niet halen?

Ik heb twee opmerkingen bij wat u hebt gezegd. Eén, het overzicht over wat er allemaal aan steunmechanismen in Europa wordt gebruikt door de verschillende bedrijven. Ik heb geen lijst, want die informatie heb ik uiteraard niet. Me dunkt dat het zeer logisch zou zijn dat overheden, of het nu de Belgische, de Vlaamse of de Europese is, eisen dat wanneer er publieke steun met publieke middelen, met belastinggeld wordt gegeven, er geen geheimen in zijn. Dat moet publiek verdedigbaar en uitlegbaar zijn, en anders moet men er geen beroep op doen. Dat is een heel evidente regel. U kunt dat afdwingen, ik kan dat niet.

Twee, wanneer u naar de EBO's gaat na de herziening, dan wil ik er nog eens heel erg op aandringen dat het in die EBO's, wanneer er regels en normen komen in ruil voor steun, gaat over een absolute daling van uitstoot en niet over een relatieve daling. Wanneer we afspraken maken over het terugdringen van uitstoot, dan hebben we er niets aan om over tien jaar vast te stellen dat we miljoenen euro's hebben uitgegeven om precies evenveel uit te stoten, weze het in ruil voor meer staal en meer ethanol.

Als er afspraken en contracten zijn en vergoedingen om uitstoot terug te dringen, laat het dan een absolute daling van die uitstoot zijn. Anders kunnen we dat geld beter en efficiënter besteden, en waarschijnlijk meer jobs creëren in sectoren die wel een echte daling van de uitstoot realiseren, bijvoorbeeld – ik zeg maar wat – voor renovatie van gebouwen, waar we ook nog honderden miljoenen euro's nodig hebben om de uitstoot terug te dringen.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Dit is een omvattend debat. We komen er zeker op terug. Een echte daling van de uitstoot is inderdaad essentieel, collega's. Alleen kun je het ene bedrijf niet verantwoordelijk stellen voor de investeringen die je in een ander bedrijf gaat doen. Maar dat is een randbemerking.

In mijn slotbemerking wil ik ingaan op het belangrijkste element van vandaag: de energiebeleidsovereenkomsten. Minister, ik vind het cruciaal dat u die IRR wilt gaan her-evalueren en naar beneden wilt herzien. Gegeven de CO₂-prijs en de toestand op de financiële markten is daar zeker ruimte voor. We kunnen daar grote

stappen vooruit zetten om meer investeringen in energie-efficiëntie uit te lokken dan er vandaag al zijn gebeurd. Ik hoop dat u daar op een voluntaristische manier werk van zult maken.

De voorzitter: De heer Steenwegen heeft het woord.

Chris Steenwegen (Groen): Minister, eigenlijk vraagt de industrie zelf sterke ambities. Zij doet dat omdat zij weet dat dat de opportuniteiten zijn voor de toekomst. Het is altijd zo geweest: de industrie beweegt sneller als de overheid een duidelijk kader aanbiedt waarin die ambities sterk worden vastgelegd. Dat is een drijver. Daar zullen zij zich dan ook naar gedragen. Het is onze opdracht om ervoor te zorgen dat onze ondersteuning effectief leidt tot de doelstelling. Blijkbaar lukt dat vandaag onvoldoende of niet. We zijn het er allemaal over eens: willen we naar die klimaatneutrale maatschappij evolueren, dan heeft de industrie daarin haar rol. Zij heeft een belangrijke rol, maar zij zou meer moeten kunnen doen dan vandaag in die transitie.

Minister, het gaat om het behoud van de tewerkstelling, op korte termijn maar vooral op lange termijn. Op lange termijn zullen we tewerkstelling hebben, behouden of bij creëren als we echt volop gaan voor de nieuwe economie. Anders zullen we achterblijven met veel meer werkloosheid en een industrie die totaal achterhaald is.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Bedankt, collega's en minister voor de toevoegingen. Ik vind dat in dit debat vanuit de meerderheid een geweldig oubollige visie spreekt. Ik vind dat echt niet mooi om zien. Die visie zegt: we smijten er met een zak geld naar en we zien wel wat ervan komt. Als dan blijkt dat er niet van komt wat er van zou moeten komen, dan zeggen we dat het ook goed is. Dan vergelijken we met hoeveel tonnen staal, dan zeggen we dat het in Europa anders is enzovoort.

Ik vind dat collega Gryffroy en collega Bothuyne allebei de essentie hebben aangehaald. Collega Bothuyne zei dat een echte daling essentieel is. Dat is inderdaad de essentie. Die daling hebben we vandaag niet. Collega Gryffroy blijft vergelijken met tonnages en zet dat af tegen de productie. Mijnheer Gryffroy, het klimaat interesseert zich daar niet in. Het Amazonewoud gaat niet meer CO₂ opnemen omdat Vlaanderen meer tonnen staal produceert. Zo marcheert dat niet. Je moet dat op een klimatologische manier bekijken. Hoeveel tonnen CO₂ komen er in de atmosfeer terecht? Dan is, zoals de heer Bothuyne zegt, een echte daling essentieel, net zoals een absolute daling in het energieverbruik essentieel is, en geen relatieve daling. Op zich is dat goed. Dat is een goede eerste stap, een loskoppeling enzovoort. Ik heb, voor alle duidelijkheid, nooit gezegd dat er niets gebeurd is. Maar ik heb gezegd dat er geen dalingen zijn, en dat is jammer genoeg de realiteit.

Dan komen we bij de essentie die de heer Gryffroy heeft uitgesproken: men kan meer doen. Ja, maar men doet het niet. Dat is natuurlijk de toevoeging. Ja, mijnheer Gryffroy, dan stel ik bindende normen voor. Dat lijkt mij de evidentie. Voor alle andere pollutanten hebben wij bindende normen. Het probleem van de ozonlaag, van de chloorfluorkoolstofverbindingen (cfk's), hebben we kunnen oplossen met bindende normen. Het probleem van de zure regen hebben we kunnen oplossen met bindende normen. We hebben niet gezegd dat ze meer koelkasten mochten maken die evenveel mochten uitstoten. Dat hebben we niet gedaan. We hebben gezegd dat het naar beneden moest, punt aan de lijn. Heeft dat de industrie ten gronde gericht? Totaal niet! Is Umicore verhuisd naar Turkije? Totaal niet! Umicore in Hoboken, mijnheer Gryffroy, heeft zich voorbereid op de toekomst in plaats van te blijven hangen in het verleden.

Eigenlijk zou ik jullie willen oproepen om zich voor te bereiden op de toekomst in plaats van te blijven hangen in het verleden. Minister, het is op die manier dat u in de toekomst jobs zult kunnen garanderen. Het is op die manier dat we de economie zullen kunnen omschakelen in plaats van: een beetje verder doen, en als het gelijk blijft is het even goed.

Ik sluit af. Mijnheer Pieters, ik weet niet helemaal goed wat u hebt willen zeggen. Maar ik begrijp uit uw tussenkomst wel dat u die grote bedrijven de hand boven het hoofd wilt houden omdat ze procentueel matige winsten maken. Mijnheer Pieters, ik heb het eventjes voor u opgezocht. Total: 5 procent; Exxon Mobil: 7,5 procent; ArcelorMittal: 9 procent; BASF: 14 procent. Mijnheer Pieters, u mag dat matige winsten noemen, ik denk dat dat schone winsten zijn en dat men een deel van die winsten zou kunnen investeren in de toekomst van onze planeet. En, mijnheer Gryffroy, vooraleer u begint over wegpesten, ik heb er meteen speciaal voor u ook eens de belastingvoet bijgenomen. Total: 1,5 procent; Exxon Mobil: 1,5 procent; ArcelorMittal: 3,3 procent; BASF: 10,6 procent. U weet dat dat nog niet eens de helft is van wat ze normaal gezien zouden moeten betalen zonder alle andere steunmechanismen die jullie in andere parlementen hebben goedgekeurd. Laat ons dus stoppen met te zeggen dat wij die gasten wegpesten. Laat ons stoppen met te zeggen dat ze nog extra steun nodig hebben, want die 38,7 miljard euro is natuurlijk wel relevant. Bedrijven die 38,7 miljard euro winst maken, niet omzet maar winst, hebben geen 25 miljoen euro nodig uit een energiecompensatiefonds om overeind te blijven. Die moeten net een deel van die winsten investeren in een duurzame transitie in plaats van die uit te keren aan aandeelhouders. Dat is wat wij nodig hebben en daarvoor hebben wij bindende normen nodig.

De voorzitter: Dat is een duidelijke boodschap.

De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Het is misschien een duidelijke boodschap, maar in elk geval niet een boodschap die mij kan overtuigen. Helemaal niet, wat had u gedacht? Collega Tobback had al schrik dat ik ging overtuigd worden door collega D'Haese. Geen paniek, collega Tobback!

Ik zal herhalen wat ik in het begin heb gezegd. We werken in een Europese context. We spreken over het ETS-verhaal (Emissions Trading System). De emissierechten zijn toegekend aan alle landen. Ik moet enkel maar vaststellen dat hoe vervuilerder bijvoorbeeld de elektriciteitsproductie is, hoe meer emissierechten die landen krijgen. In verhouding krijgen we per gigawattuur geproduceerde elektriciteit zelfs minder emissierechten dan bijvoorbeeld Duitsland of Nederland en andere landen die nog met steenkoolcentrales werken. Grapje: misschien moeten we morgen een steenkoolcentrale bouwen, dan krijgen we ook meer emissierechten. De absolute cijfers over de emissierechten die worden uitgedeeld aan de bedrijven, zijn ongeveer hetzelfde. Procentueel is het uiteraard minder want wij hebben minder emissierechten. Als Europa dat morgen zou afschaffen, dan hebben we, fair enough, een level playing field en gaat iedereen met dezelfde wapens strijden. Maar wij gaan hier in Vlaanderen niet zeggen dat we dat eventjes gaan afschaffen omdat een aantal collega's vinden dat dat moet worden afgeschaft, en daardoor jobs op de baan zetten.

Denkt u nu werkelijk dat Umicore of BASF niet of wel verhuist, collega D'Haese? Weet u hoe dat werkt als men beslist om een investering te doen? Dan kijkt men naar een aantal parameters. Men kijkt bijvoorbeeld naar hoe het zit met het gemak waarmee gestaakt wordt. Of naar hoe het met de fiscaliteit zit. Of met de bevoorradingszekerheid van energie. Dat zijn elementen die meespelen. Dan gaat men kijken waar men een zeer mooie en laatst beschikbare technologie kan bouwen rond een aantal aspecten. Het gaat dus niet enkel over het fysieke

verhuizen van een bedrijf, het gaat ook over wat er nog aan uitbreiding bij kan komen. Als je worldwide zoveel ton staal nodig hebt, heb ik veel liever dat al dat staal bij manier van spreken bij ons wordt geproduceerd, met de best beschikbare technologie en met de minste uitstoot, want daarover gaat het. U geeft geen antwoord op mijn vraag wat voor u een bindende norm is. Voor mij is belangrijk wat ik kan produceren met de laagste uitstoot per ton product. Dat is cruciaal. Als ik dan zoveel product nodig heb, en ik doe dat met de minste uitstoot, dan heb ik worldwide wel een oplossing zodat mijn absolute CO₂-cijfers naar omlaag gaan.

Ik zou willen eindigen met een citaat uit het persbericht van essenscia, dat iedereen heeft ontvangen, om maar aan te duiden dat de studie van de milieubewegingen heel wat interessante elementen bevatte – alleen al het element van de transparantie, dat zeker verder onderzoek waard is –, maar waarop natuurlijk andere persberichten volgden die naar goede gewoonte frontaal in de aanval gingen. Ik lees hier voor: “In plaats van frontale aanvallen met een populistische teneur zouden milieuorganisaties deze toekomstgerichte sector dan ook beter beschouwen als een belangrijke bondgenoot in de internationale aanpak van de klimaatuitdaging.” Ze zijn dus bereid om te kijken waar het beter kan. “Wij staan alvast open voor een constructieve dialoog op basis van de fundamentele basisprincipes van duurzaamheid: een evenwichtige en elkaar versterkende balans tussen mens, milieu en economische voorspoed.” Dat is de kern van onze boodschap, denk ik: we willen niet dat onze economie verdwijnt. We willen een duurzame economie, maar overstelp ons niet met alle zonden van de wereld.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jo Brouns aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de oproep van de Vlaamse Regering in het kader van het Vlaamse noodkoopfonds – 2821 (2019-2020)

Voorzitter: mevrouw Carina Van Cauter

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Eind 2018 besliste de Vlaamse Regering het zogenaamde noodkoopfonds te creëren. Noodkopers zijn mensen met een laag inkomen die door een gebrek aan sociale woningen of betaalbare huurwoningen noodgedwongen een goedkope woning kopen op de privémarkt. Vaak wordt vastgesteld dat die woningen slecht scoren op het gebied van kwaliteit, veiligheid, gezondheid en energiezuinigheid, maar ontbreekt het de nieuwe eigenaar aan financiële middelen om die problemen aan te pakken en de nodige investeringen te doen.

Met de middelen uit het noodkoopfonds kunnen eigenaars deze woningen structureel verbeteren en energiezuinig maken. De Vlaamse overheid lanceerde op 26 maart 2020 een eerste projectoproep aan de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's). Via deze projectoproep kunnen OCMW's een renteloze kredietlijn ontvangen voor het verstrekken van renteloze leningen aan noodkopers voor de energetische renovatie van noodkoopwoningen op hun grondgebied. Het budget voor deze oproep bedroeg 15,5 miljoen euro. OCMW's hadden tijd tot 26 juni 2020 om een project in te dienen.

Het noodkoopfonds komt tegemoet aan een terechte problematiek. We ontvingen echter een aantal bezorgde signalen vanop het terrein, voornamelijk wat betreft de praktische uitvoering van de projectoproep. De dossierbeheerders ervaren namelijk nog heel wat onduidelijkheden en onzekerheden. Zo is er volgens hen nood aan een door Vlaanderen opgesteld afwegingskader en aan model-leenovereenkomsten voor de Energiehuizen.

Onder meer door een gebrek aan standaardisering en begeleiding vraagt de opvolging van de dossiers heel wat collectieve inzet: de OCMW-promotoren moeten in een behoorlijk eigen budget voorzien voor de personeels- en werkingskosten voor de omkadering en nodige ontwerpkosten van de renovatie. Per dossier stelde men dat er voor de personeelskost alleen al bijna 9000 euro nodig was. Bovendien mogen deze extra kosten niet gefinancierd worden met de lening. Eventuele andere premies, zoals de Vlaamse Renovatiepremie en de REG-premie (rationeel energieverbruik) worden in principe rechtstreeks aan de eigenaar uitbetaald. Voor kleinere OCMW's bestaat het risico dat de collectieve inspanning per noodkoopwoning-dossier te hoog oploopt, met als gevolg dat ze geen dossiers indienen – als die veronderstelling klopt, dan zal dat zo dadelijk blijken uit het antwoord. De vrees leeft dat daarom slechts een klein aantal OCMW's zal intekenen, voornamelijk grote OCMW's die goed geëquipeerd zijn. Die vrees wordt nog versterkt door het feit dat de OCMW's het merendeel van de kosten en risico's op zich nemen, terwijl de eventuele meerwaarde bij verkoop naar Vlaanderen gaat. Ook de Vlaamse Energiehuizen worden voor het verplichte kredietbeheer, gedurende veertig jaar, niet extra vergoed.

Hebt u gelijkaardige signalen ontvangen vanuit de OCMW's en/of de Energiehuizen? Plant u een overleg met de betrokken actoren?

Hoe evalueert u de afgelopen projectoproep? Kunt u al inzicht geven in het aantal steunaanvragen? Zijn er daaruit opvallende tendensen af te leiden?

Komt er nog een tweede projectoproep? Zult u sleutelen aan de modaliteiten en omkadering, gelet op de bezorgdheden die geuit zijn? Is een volledige hertekening volgens u aan de orde?

De woning in lijn brengen met de kwaliteitsnormen van de Vlaamse Wooncode en op energetisch vlak 2050-proof maken, lijkt met een kredietbedrag van 25.000 euro niet echt mogelijk. Hoe gaat u om met deze vaststelling?

En dan heb ik nog een bijkomende bezorgdheid: net zoals de woonbonus de woningprijzen in het verleden heeft opgedreven, zou een ruime bekendheid van de projectoproep noodkoopwoningen hetzelfde effect kunnen veroorzaken. We moeten vermijden dat deze uitgestelde lening door de verkoper bij het bepalen van de verkoopprijs al zou worden ingecalculleerd. Bent u iets van plan om dat te kunnen vermijden?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Er zijn inderdaad een aantal bezorgdheden geuit door OCMW's en Energiehuizen. Het is dan ook de eerste keer dat we deze projectoproep gedaan hebben.

We hebben vastgesteld dat er in totaal voor 7,45 miljoen euro aan voorstellen is binnengekomen, op een budget van 15 miljoen euro. Het gaat om achttien projectvoorstellen in totaal: twaalf uit Vlaams-Brabant, vier uit Oost-Vlaanderen, één uit West-Vlaanderen en één uit Antwerpen. Het Vlaams Energieagentschap (VEA) zal nu nagaan in hoeverre en in welke mate de ontvankelijke aanvragen voldoen aan de vooropgestelde beoordelingscriteria. De selectieprocedure is dus nog niet aangevat.

In ieder geval denk ik dat we dit instrument wel verder moeten gebruiken, maar dat we eerst moeten evalueren hoe het komt, of het te maken heeft met de coronacrisis die er tussengekomen is, waardoor OCMW's en Energiehuizen misschien andere zaken aan hun hoofd hadden, dan wel of er andere elementen spelen, bijvoorbeeld het feit dat dit de eerste keer is en het instrument nog niet bekend is – onbekend is onbemind. Al die zaken, ook de elementen die u noemt, gaan we

meenemen bij de evaluatie, om na te gaan waar we moeten bijsturen en waar niet, zodat het maximaal beschikbare budget ook effectief gebruikt kan worden.

Nu, het risico dat de noodkooplening de woningprijzen zal opdrijven, is beperkt, omdat de verkoper geen zekerheid heeft dat het OCMW de woning zal indienen in kader van een projectoproep. Er is bij de verkoop tevens geen zekerheid dat de woning in het kader van de projectoproep uiteindelijk zal worden geselecteerd voor de noodkooplening. Tevens kennen de OCMW's de plaatselijke situatie voldoende goed om een speculatieve verkoop te herkennen en vervolgens ook uit te sluiten.

Ik denk dus dat dit een leerproces is. Het is de eerste keer. Alle elementen en oorzaken – te weinig inzicht, te veel regels, andere zaken – moeten we meenemen in de evaluatie die we nu moeten doen, en dan kunnen we bijsturen waar nodig. Als er drempels zijn, dan moeten die worden weggewerkt. Het budget is er, het zou jammer zijn als het niet gebruikt zou worden. We zullen trouwens nagaan hoe we het resterende budget kunnen meenemen in de volgende oproep.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Ik denk dat we deze bezorgdheid wel delen, minister. Achttien dossiers, dat is wel beperkt, te beperkt om het doel te bereiken. Een grondige evaluatie dringt zich dan ook op en ik noteer dat u daar werk van wilt maken. Dat is zeer goed, want de signalen die wij hebben opgevangen is dat heel veel kleine OCMW's – en 'klein' is natuurlijk relatief – er gewoon niet aan willen of kunnen beginnen. De coronacrisis heeft daar de voorbije weken misschien een rol in gespeeld, maar ook los daarvan zijn er naast de personeels- en werkingskosten heel wat bijkomende kosten – je moet een vergunning aanvragen, je moet een veiligheidscoördinator aanstellen, er moet een architect zijn, er moeten schattingsverslagen zijn, er moet in een tijdelijke woonst worden voorzien – die het voor kleine OCMW's bijzonder moeilijk maken. Achttien op de driehonderd is inderdaad te weinig, dus we moeten het systeem inderdaad durven te herzien, want de doelstelling is goed en we staan er 300 procent achter, laat ons daar duidelijk over zijn. De doelstelling moet gehandhaafd kunnen blijven.

Misschien is het goed om in de evaluatie ook mee te nemen of de meerwaarde die gecreëerd kan worden bij een verkoop, in plaats van terug te vloeien naar Vlaanderen, eventueel als stimulant of als kostendekking kan dienen voor de OCMW's om het systeem te kunnen laten renderen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): *(Slechte geluidskwaliteit)*

Op zich is het principe van het noodkoopfonds een goed principe, maar ik stel me wel dezelfde vraag als collega Brouns. Door de kleinschaligheid van een aantal OCMW's lijkt het soms alsof ze er niet aan willen of kunnen beginnen. In Vlaanderen zijn er ongeveer 350.000 woningen die een structureel gebrek vertonen, die echt niet in goede staat zijn; met dat noodkoopfonds kunnen we er daarvan enkele tientallen renoveren. Voor ons mag het dus wel wat meer en beter zijn.

De vraag is vooral ook wanneer je voor dat fonds in aanmerking komt. Het is zo een beetje zoals bij de loterij: u zegt zelf dat mensen niet kunnen weten of ze ervoor in aanmerking komen en dan komen ze er uiteindelijk voor in aanmerking of niet. Dat zou toch anders en beter moeten kunnen, want als je erop hoopt in aanmerking te komen en uiteindelijk niet in aanmerking blijkt te komen, dan is dat wel heel vervelend.

Er zijn toch andere manieren om ervoor te zorgen dat je geholpen wordt bij de renovatie van een woning. In Limburg heb je bijvoorbeeld Duwolim, dat met

gelijkaardige budgetten werkt en ook renteloze leningen geeft aan kwetsbare eigenaars. Het zou goed zijn dat OCMW's die dan ... (*onverstaanbaar*) ... en die daarvan gebruikmaken, de mensen die er geen gebruik van kunnen maken, toeleiden naar andere oplossingen en hen niet in de steek laten. Dat zou misschien ook in de evaluatie van het project kunnen zitten, want we hebben echt wel heel erg veel instrumenten nodig om al die woningen van slechte kwaliteit, die 350.000 woningen, te renoveren.

Ik wil nog besluiten met te zeggen dat het gros van de eigenaars van slechte woningen hopelijk wel financieel in staat is om het zelf te doen, maar als slechts een derde van de eigenaars niet in staat is, dan gaat het nog over meer dan 100.000 woningen, en dat is veel. De vraag is hoe we dat soort initiatieven kunnen opschalen, zodat we ook grote groepen woningen energetisch kunnen renoveren. Dat lijkt me dus een vraag te zijn: de opschaalbaarheid van het instrument.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u voor de tussenkomsten en voor de suggesties, collega Brouns en collega Danen. We gaan die suggesties allemaal meenemen in de evaluatie. Ik denk dat we het grondig moeten evalueren en ik denk dat we het erover eens zijn dat we ervoor moeten zorgen dat de middelen ook aangewend worden, dat alles zo laagdrempelig mogelijk is en dat we de OCMW's daar zoveel mogelijk bij betrekken. Ik zal dus ook met hen in overleg treden om na te gaan hoe we dit beter kunnen regelen.

De middelen zijn er, de nood is er, er zijn heel wat mensen die er een beroep op willen doen, dus dit is jammer. Maar goed, het is de eerste keer en nu is het moment er om het te verbeteren.

De voorzitter: Eensgezindheid dus, maar het laatste woord is toch voor de heer Brouns.

Jo Brouns (CD&V): Er is eensgezindheid over het feit dat wij erop moeten blijven inzetten. Zoals collega Danen terecht aanhaalt, zijn er in Vlaanderen nog een heel aantal woningen die op dat vlak alle middelen kunnen gebruiken om te voldoen aan die noodzakelijke energievoorwaarden. Het is vooral een groep die vandaag nog links en rechts door de mazen van het net glipt. Er is een heel groot aanbod – sociale huisvesting, premies, sociaal verhuurkantoor en noem maar op –, maar toch is er nog een aantal mensen die noodgedwongen op de private markt moeten gaan aankloppen en dan vaak in erbarmelijke woningen terechtkomen. OCMW's zijn goed geplaatst om te weten over welke woningen het gaat, dus dat systeem loopt goed, maar ze moeten wel de nodige ondersteuning krijgen, ook de kleinere OCMW's, die toch zeer talrijk zijn in Vlaanderen, zodat ze alle mogelijkheden en middelen hebben om dat adequaat te kunnen doen. Een grondige evaluatie zal er ongetwijfeld toe leiden dat er in de toekomst meer dossiers worden ingediend.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.